

ISSN: 2820-5138

letnik 1, številka 1, 2022

fu tura

ŠTUDENSKA REVIIJA FAKULTETE ZA UPRAVO

odgovorni urednik:
Luka Vavtar

Univerza v Ljubljani
Fakulteta *za upravo*

»Če hočeš iti hitro, pojdi sam. Če hočeš priti daleč, pojdi skupaj z drugimi.«
Afriški pregovor

Z veseljem vas pozdravljamo ob prebiranju prve številke prvega letnika strokovne študentske revije Fakultete za upravo.

V njej najdete članke o vlogi in pomenu demokracije za mlade, opravljanju dela izven delovnega časa ter prekomerni razpoložljivosti za delo zaposlenih v javnem sektorju, zgodovini migracij na evropskih tleh, politični ureditvi v EU in komuniciranju v času migracijske krize ter umetni inteligenci kot orodju za izboljšanje javnih storitev. Vsak posamezen članek tako predstavlja zaključeno raziskavo, ki se inherentno nanaša na področje upravljanja.

Nadalje smo vključili tudi nestrokovne vsebine o študentskem življenju na fakulteti (reportaža z ekskurzije v Benelux), predstavili vlogi in aktivnosti študentskega sveta inorganizacije, opisali možnosti za študentske raziskovalne izmenjave v okviru zveze Eutopia in predstavili izkušnje študenta na praksi oz. vidik v tujini zaposlenega alumna. Tovrstna sodelovanja z avtorji si želimo ohranjati in širiti tudi v prihodnje, npr. z vključitvijo vsebin izkušenj študentov na mednarodnih izmenjavah. Revijo zaključujemo z opisom aktivnosti knjižnice in izpostavkom dveh pomembnejših dogodkov, ki se bosta v organizaciji fakultete odvijala letošnjo jesen.

Med izvedbo aktivnosti za izdajo prve številke smo se spopadli z izzivi, kako sploh ustanoviti revijo, pripraviti celotno grafično podobo, načrt aktivnosti za izdajo, pridobiti avtorje, recenzente in druge sodelavce ter se obenem potruditi za kakovostne vsebine, bralstvo in prepoznavnost. Eden od izzivov je bil tudi usklajevanje zagotavljanja ravnotežja med ostalimi oz. nestrokovnimi, poljudnostrokovnimi vsebinami in tistimi, ki že mejijo na znanstveni nivo. Verjamemo, da je pričujoča revija še eden od kamenčkov v mozaiku za večji pomen in jasnost upravljavskih tematik, hkrati pa nudi študentom priložnost, da si že med študijem pridobijo dodatna žurnalistična znanja ter reference.

Z veseljem torej gledamo na do sedaj prehojeno pot in upamo, da se nam pridružite tudi v prihodnje. Bodisi kot avtorji vsebin bodisi kot bralci revije. Vaše ideje za vsebine in predloge za izboljšave pa nam lahko sporočate po e-pošti na naslov fu-tura@fu.uni-lj.si.

Prijetno poletje vam želi uredniški odbor revije FU-TURA!

Področni uredniki *Tamara Fiksl, Rok Učakar Grašič, Klavdija Košec, Polona Kranjec, Nina Rems* in odgovorni urednik *Luka Vavtar*.

Revija FU-TURA (fu-tura@fu.uni-lj.si)

letnik I, številka 1, 2022

ISSN 2820-5138

Odgovorni urednik: Luka Vavtar

Področni uredniki: Tamara Fiksl, Rok Učakar Grašič, Klavdija Košec, Polona Kranjec, Nina Rems

Izdajatelj: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Gosarjeva ulica 5, 1000 Ljubljana

Jezikovno svetovanje: doc. dr. Tadeja Rozman

Oblikovanje: Studio Remc, umetniško ustvarjanje, Irena Remc s.p.

Pogostost izhajanja: 2x na leto

Format: digitalna izdaja (pdf)

Jezik: slovenski

Ključne besede: javna uprava, upravljanje, vladavina prava, sistem, javni interes, študenti

Razvid medijev MK RS: št. 2489

kazalo

- 6** Tadej Jezernik: **Vloga in pomen demokracije za mlade**
- 14** Špela Mar: **Delo izven delovnega časa in prekomerna razpoložljivost za delo zaposlenih v javnem sektorju**
- 20** Nina Rems: **Migracije: Zgodovina migracij na Evropskih tleh, politična ureditev v EU in komuniciranje v času migracijske krize**
- 30** Grega Rudolf: **Umetna inteligenca kot orodje izboljšanja javnih storitev: možnosti, pasti in regulacija**

- 38** Luka Tomažič: **Študentski svet Fakultete za upravo**
- 40** Alja Šarlah: **Študentska organizacija Fakultete za upravo**
- 42** Tamara Fiksl: **FU potuje v EU, Strokovna ekskurzija v Benelux**
- 47** **EUTOPIA študentske raziskovalne izmenjave**
- 48** Tamara Fiksl: **Erasmus+ kombinirani intenzivni program v Avstriji**
- 50** Žiga Šarman: **Pripraviništvo pri Predstavništvu Evropske Komisije v Sloveniji**
- 52** Domen Gril (alumni): **Predstavitev aktivnosti univerze v Bergnu (DIPA)**
- 54** **Knjižnica, opis aktivnosti za študente**
- 56** **Aktualni in napovedani dogodki na FU (EPSO in DSU)**

Vloga in pomen demokracije za mlade

Tadej Jezernik
tj0950@student.uni-lj.si

Tadej Jezernik je študent 3. letnika programa Uprava na Fakulteti za upravo in slovenski predstavnik v Svetu mladih pri Evropski strategiji za Alpsko regijo (EUSALP). Zanima ga problematika mladih in kako upravno pravo in upravne postopke približati mladim.

povzetek

Mladi predstavljajo nezanemarljiv delež populacije, ki se »(ne)aktivno« odziva na aktualne izzive, ki neprestano trkajo na vrata celotne družbe. Čeprav mladi predstavljajo manjši del populacije, isti mladi predstavljajo vso prihodnost, ki je pred nami. V članku predstavimo osnovno statistiko o mladih in poskušamo izpostaviti, kako zelo so mladi pomembni za demokratično urejeno državo. Predstavljena je Strategija Evropske unije za mlade in cilji, ki sledijo iz tega dokumenta. Natančneje je predstavljen 9. cilj, ki je podlaga za spodbujanje aktivne participacije med mladimi v Evropski Uniji. Nadalje izpostavimo vlogo mladih v javni upravi in njihov pomen za njeno delovanje.

ključne besede: *mladi, uprava, participacija, demokracija, procesi*

UVOD

V najvišjem pravnem viru – v Ustavi RS (Uradni list RS, št. 33/91-I do 92/21 – UZ62a) – je določeno, da je Slovenija demokratična republika, ki temelji na pravni in socialni državi. Pomen ustave za delovanje demokratično urejene države omenja že John Thorley (2004), ki je pisal o pomenu in vlogi Atenske demokracije. Med drugim je izpostavil, da je demokratični sistem in z njim povezan demokratični postopek sprejemanja zakonodaje res lahko neagilen in prepočasen, tako pa tudi dolgočasen in celo nezanimiv za določene skupine ljudi. Predvsem zato, ker sprejemanje zakonodaje terja svoj postopek in čas, saj zakonodajo vedno sprejemajo vnaprej določena zakonodajna telesa. Tudi v Sloveniji obstaja postopek o tem, kako se sprejema zakonodaja. V 88. členu Ustave RS je določeno, da lahko zakon predlaga vsak poslanec, Vlada Republike Slovenije ali najmanj pet tisoč volivk in volivcev, podrobnejše faze postopka sprejemanja zakonodaje pa opredeljuje Poslovnik državnega zbora. V članku poskušamo ugotoviti, ali se mladi znajo prebiti čez kompleksen in zahteven državni aparat ter skozi zakonodajni postopek izraziti svojo voljo in potrebe. Sprašujemo se, kakšen pomen ima demokratično urejena država za mlade ter s katerimi vzvodi mladi nadzorujejo delovanje oblasti in tako omejujejo njeno samovoljo. Ugotoviti želimo, ali drži vtis, ki se ga v javnosti skuša vse prevečkrat uveljaviti, da mladi ne znajo kritično ovrednotiti delovanja oblasti. Na koncu pa želimo predstaviti, katere so ključne povezave med javno upravo in mladimi ter kako mladi danes vidijo slovensko javno upravo in obratno.

ANALIZA STANJA MLADIH

Po standardih in določilih Evropske Unije so mladi tisti, ki so stari od vključno 15. do vključno 29. leta. Enotna klasifikacija Evropske Unije omogoča, da lažje spremljamo

statistične podatke o mladih in sprejemamo politike na tem področju. Enako klasifikacijo zato uporablja tudi Statistični urad Slovenije (v nadaljevanju SURS). Po podatkih SURS-a je bilo v začetku leta 2021 v Sloveniji 310.600 mladih, kar predstavlja 119.200 manj mladih v primerjavi z letom 1991, ko je bilo vseh mladih skupaj nekaj več kot 429.800. Procentualno gledano se je delež mladih, ki so vključeni v formalno izobraževanje, zvišal. Danes je tako več kot 96 % mladih, starih med 15 in 18 let, vključenih v formalno izobraževanje. Če je leta 1991 vsaj višješolsko izobrazbo ali več doseglo 14,1 % mladih, je bil v letu 2021 delež takšnih že 39,9 %. Generično gledano pa je bilo v šolskem letu 2019/2020 v formalno izobraževanje vključenih 50,7 % vseh prebivalcev, starih med 15 in 29 let. Izstopajoč je podatek, da Slovenija spada med države, ki so glede na evropsko povprečje (9,9 %) podpovprečne glede na delež mladih, ki so brez izobrazbe ali imajo dokončano osnovno šolo (4,1 %). V Španiji je takšen delež mladih 16 % (Mednarodni dan mladih, b. d., SURS). Iz tega lahko sklepamo, da se mladi v Sloveniji zavedajo, kako pomembno je izobraževanje za njihovo prihodnost in kaj lahko z osvojenim znanjem iztržijo na trgu delovne sile.

Na področju kreiranja mladinskih politik na evropski ravni ima velik vpliv Evropski mladinski forum (ang. European Youth Forum, v nadaljevanju YFJ). YFJ deluje kot organizacija, ki zastopa mlade pri oblikovanju mladinskih politik in strategij na ravni Evropske Unije. Eden od ustanovnih članov YFJ je tudi Mladinski svet Slovenije (MSS), ki deluje kot krovno združenje nacionalnih mladinskih organizacij v Sloveniji. MSS v okviru svojega delovanja zastopa mlade na nacionalnem nivoju in tesno sodeluje z Uradom Vlade za mladino, ki spada pod pristojnost Ministrstva za izobraževanje,

znanost, kulturo in šport. V okviru svojega delovanje MSS zasleduje različna načela, ki so za mlade primarnega pomena. To so predvsem načelo avtonomnosti, solidarnosti, odgovornosti in angažiranosti mladih. Prav načelo angažiranosti pa predstavlja tudi osrednji cilj Strategije Evropske Unije za mlade (EUR lex Unije C 456, 18 December 2018), ki jo je leta 2018 sprejel Svet Evropske Unije na podlagi večmesečnega zbiranja informacij, analiz in pogajanj z relevantnimi organizacijami. Osrednja tema Strategije Evropske Unije za mlade 2019–2027 tako naslavlja problematiko in izzive na področju participacije mladih v demokratičnih procesih. Omenja pa tudi skupne ukrepe za opolnomočenje, angažiranje in povezovanje mladih v demokratičnih procesih. Nadalje je bilo v okviru tega razvitih 11 evropskih mladinskih ciljev, med katerimi je za naš članek pomemben 9. cilj Prostor in participacija za vse (angl. Space and participation for all). Ta predvideva, da je treba mlade spodbujati k bolj aktivnemu sodelovanju v demokratičnih procesih, ki potekajo v državah članicah EU. Pa ne samo v demokratičnih procesih, ki tečejo v državah članicah, govorimo tudi o procesih, kjer se (lahko) mladi aktivno vključujejo v odločevalske procese, ki (ne)posredno kreirajo, normirajo posamezne sfere, ki so za mlade pomembne.

9. cilj lahko razumemo kot trikotnik, pri čemer ima vsaka stran enakoverden pomen. Strategija želi mlad-

im omogočiti varen prostor, kjer bodo lahko izrazili svoje pomisleke, mišljenje in navsezadnje tudi specifične želje, ki jih mladi kot družbena skupina nedvomno imajo. V smislu demokratičnih standardov (sploh v Evropi) je to mladim že danes omogočeno. Vendarle v tem dotičnem dokumentu »prostor« v prenesem pomenu pomeni, da se za mlade oblikujejo različna delovna telesa, skupine in relevantne organizacije (in dr. =prostor), kjer bodo mladi lahko izrazili navedeno in predvsem kjer bodo njihovi predlogi slišani. Na drugi strani so cilji omenjene strategije, da se mladim omogoči, da sodelujejo v demokratičnih procesih, ki potekajo v državah članicah. Ne govorimo samo o pasivni in aktivni volilni pravici, ampak tudi o civilnih iniciativah, peticijah, objavah v mediji, pobudah in predlogih zakonov idr.

Vir: Lasten, na podlagi zapiskov

IZPOSTAVLJENI PRIMERI

Ugotovili smo, da lahko mladi participirajo tudi s pobudami, peticijami, objavami v medijih, delovanjem civilnih iniciativ, civilno družbo. Prav skozi organizacije civilnih družb participacija mladih najbolj izstopa. Naj omenim samo vložitev novele Zakona za urejanje položaja študentov, ki so ga študentke in študentje vložili v letu 2021 in ki je bil sprejet v času pisanja članka. Slednjega so v celoti pripravila študentska združenja, ki so ob obravnavi predloga zakona organizirali tudi nacionalno kampanjo, ki so jo simbolično poimenovali »Kaj pa mi?«, s katero so aktivno naslavljali mlade in politične odločevalce, naj namenijo svojo podporo predlogu zakona. Potem je tukaj še referendum o Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah, na katerem so po podatkih Državne volilne komisije (2021) mladi prispevali 15 % vseh glasov. V starostni kategoriji od 18 do 30 let je sodelovalo nekaj več kot 46 % volilnih upravičencev. Za primerjavo: leta 2018 so mladi na državnozborskih volitvah prispevali nekaj več kot 12 % glasov, sodelovalo je okrog 40 % volilnih upravičencev, starih med 18 in 30 let.

Oba demokratična dogodka, ki sta se zgodila in sta vplivala na sprejetje politik na različnih področjih, kažeta tendenco mladih, da si želijo aktivno sodelovati pri oblikovanju politik tako na področju mladinskega sektorja kot širše. Aktivna participacija mladih pri sprejetju oziroma pripravi zakona in glasovanje mladih na referendumu prispevata k legitimnosti demokratičnih dogodkov ter opozarjata politične stranke na svoj (ne) obstoj v družbi in navsezadnje tudi na zelo specifične potrebe mladih.

Nadalje gre zagotovo izpostaviti še sodelovanje mladih v organizacijah civilne družbe. Omeniti velja Mladinsko mrežo MaMa, ki

deluje kot krovno združenje mladinskih centrov v Sloveniji. Mladinski centri s pomočjo krovne organizacije lažje izvajajo svoje aktivnosti in vanje vključujejo mlade. Nadalje aktivno participacijo podpirata tudi Zveza ŠKIS in Sindikat Mladi plus, ki v organe upravljanja vključujeta izključno in samo mlade. Pomemben del civilne družbe predstavljata tudi Inštitut 8. marec in Mladi za podnebno pravičnost, ki v svoje udejstvovanje v civilni sferi zelo uspešno vključujeta mlade in jih povezujeta na področju celotne Slovenije.

V nadaljevanju naj izpostavim še sodelovanje mladih v aktualnih delovnih telesih, kjer velja omeniti Svet Vlade Republike Slovenije za mladino, ki do njegove ustanovitve leta 2009 deluje kot posvetovalno telo Vlade Republike Slovenije na področju mladinskih politik. Naloge tega delovnega telesa so, da spremlja položaj mladih v Sloveniji, pripravlja in spremlja ukrepe na področju problematike mladih ter obravnava in podaja mnenja na predlagane ukrepe. Svet Vlade sestavljajo predstavniki organizacij, ki delujejo na področju mladinskega sektorja. Mednje štejemo predstavnike sindikatov, predsednika Dijaške organizacije Slovenije, predsednika Študentske organizacije Slovenije in druge.

Prav tako zanimiva formacija, ki vključuje mlade, je MeKoS oziroma Medgeneracijska koalicija Slovenije, ki združuje mlade predstavnike in Zvezo društev upokojencev Slovenije. Cilj omenjene koalicije je predvsem povezovanje mladih in starejših k skupnim prizadevanjem za izboljšanje položaja slednjih.

Sam sem mnenja, da je z vidika razvoja kritičnih, odgovornih in preudarnih mladih pomembno, da se aktivno vključujejo v organizacije civilne družbe ter vodijo in nastopajo v upravljavskih organih organizacij. Samo na

takšen način bomo dobili (oziroma ustvarili) mlade, ki bodo znali reševati kompleksne probleme in oblikovati konkretne vseobsegajoče rešitve, ki bodo imele najvišjo stopnjo legitimnosti in demokratičnosti, kar je tudi eden izmed ciljev demokratično urejene države.

MLADI, JAVNA UPRAVA IN UPRAVNI POSTOPKI

Mladi in javna uprava na videz nimata skupnih točk. Predstavljamo si lahko, da si mladi upravo zamišljajo kot velik birokratski aparat, ki je sama sebi namen. Pravzaprav mladi do 18. leta nimajo nikakršne potrebe (niti priložnosti), da bi nastopali kot stranka v katerem koli postopku, ki jih vodi npr. državna uprava. Pobljže se sicer s prvimi (ne)upravnimi postopki seznanijo ob opravljanju izpita za avto, ko je treba uradni osebi predložiti dokazilo o uspešno opravljeni izpitni vožnji, ki je podlaga za izdajo voziškega dovoljenja. Potem je tukaj še izdaja osebnega dokumenta, prijava začasnega prebivališča v kraju študija, postopek sprejema v javne študentske domove idr. Vendarle pa gre v večini primerov zgolj za postopke izdaje informativnih listin, ki sami po sebi še ne predstavljajo upravnih postopkov. Zatorej se mladi z njimi (npr. pridobitev gradbenega dovoljenja ...) seznanijo razmeroma pozno, šele v obdobju po adolescenci.

V Resoluciji (Uradni list RS, št. 90/13) o Nacionalnem programu za mladino je navedeno, da je za mlade pomembno tako formalno kot neformalno izobraževanje. V njej je izpostavljeno, da je treba neformalno izobraževanje krepiti, saj mladim prinaša multiaplikativne učinke na več področjih, kot so npr. digitalna pismenost, bralno razumevanje, odnos med državo in državljanom ter medkulturnoizobraževanje. V resoluciji sicer pogrešamo konkretnejše korake, ki bi državni birokratski

aparat približali mladim in jih opolnomočili z znanji o tem, kako postopati kot stranka v upravnih ali drugih postopkih, ki jih lahko državljan na lastno pobudo ali organ po uradni začne. Kljub številnim merodajnim organizacijam, ki zastopajo mlade na tem področju, nimamo izoblikovanih konkretnejših ukrepov ali predlogov, kaj šele vidnejših rezultatov. V prihodnosti bomo morali več pozornosti nameniti opolnomočenju mladih s poznavanjem njihovih pravic in dolžnosti, ki obstajajo v odnosu posameznika do države in obratno.

Na Fakulteti za upravo izobražujejo mlade na področju uprave, upravljanja javnega sektorja in upravne informatike. Gre za vodilno fakulteto, ki mladim prinaša ključna znanja na področju ekonomije, uprave, prava in informatike. Kot nosilka javnega pooblastila, ki izdaja diplomske listine, je njen pomen za družbo velik, za mlade pa огromen. Z znanji opremljena fakulteta, ki jo plemenitijo tudi priznani profesorji, tako bistveno pripomore k razvoju uprave in prenašanju znanja na mlajše generacije. Razmisliti velja o tem, da bi fakulteta prevzela aktivnejšo vlogo v smislu neformalnega izobraževanja tistih, ki študija ne opravljajo na Fakulteti za upravo. Tako bi tudi slednji imeli osnovna znanja s področja uprave ter posledično boljše razumevanje pomena odnosa med državo in državljan, kar bi docela približalo upravo mladim in nanjo ne bi gledali samo kot na birokratski aparat, ampak kot nujen del sistema, ki izvršuje naloge in venomer deluje v javnem interesu. Le tako bodo mladi lahko razumeli pomen uprave in pomen delovanja državne uprave za državo, svoje življenje in širše.

ZAKLJUČEK

Mladi predstavljajo sestavni del družbe in se radi vključujejo v odločevalski proces. Zaradi pomanjkanja izkušenj in znanja so pogosto v podrejenem položaju v primerjavi z dru-

gimi družbenimi skupinami. Kljub temu se Evropska komisija trudi, da bi mlade aktivno vključevala v procese odločanja in upoštevala njihovo mnenje. Ključni dokumenti, kot sta Strategija Evropske unije za mlade in Resolucija o Nacionalnem programu za mladino 2013–2022, tako predstavljajo pomemben pravni aspekt vključevanja mladih na področja, kot so kultura, politika, formalno in neformalno izobraževanje, okoljske politike in drugo. V članku smo prikazali, da se mladi čedalje aktivneje vključujejo v civilnodružbene organizacije in prek njih poskušajo spreminjati politike, ki so strateškega pomena. Trenutno še ni na voljo podatkov o tem, kakšna je bila volilna udeležba mladih na državnozborskih volitvah 2022. Predpostavljamo lahko (na podlagi referendumov o vodah in sodelovanja mladih v volilni kampanji), da je bila visoka, natančnejše analize pa bodo pokazale točne številke. Naj zaključimo, da če želimo mladim približati upravo in ožje tudi državno upravo, bo zagotovo treba najprej narediti deklarativni korak, tj. oblikovanje ustreznih ukrepov v normativne dokumente, in konkretne korake k implementaciji sprejetih ukrepov za aktivnejše »spoznavanje« mladih v procesov, ki potekajo med državo in državljani ter obratno.

Viri in literatura:

https://www.fu.uni-lj.si/wp-content/uploads/2022/07/Jezernik_literatura-viri.pdf

Delo izven delovnega časa in prekomerna razpoložljivost za delo zaposlenih v javnem sektorju

Špela Mar, mag. upr. ved.
spela.mar@fu.uni-lj.si

Špela Mar, mag. je zaposlena kot asistentka na Katedri za organizacijo in informatiko Fakultete za upravo, Univerze v Ljubljani. Je tudi alumna in članica Svetovalno-izobraževalnega centra te fakultete, trenutno pa nadalje študira na skupnem doktorskem programu Upravljanje in ekonomika javnega sektorja. Njeno raziskovanje je znotraj upravne znanosti usmerjeno na področje upravne organizacije in ravnanja s človeškimi viri. Ukvarja se s proučevanjem delovnih pogojev in organizacije dela, pri čemer podrobneje raziskuje spremembe organizacije in trajanja delovnega časa zaposlenih v javni upravi in javnem sektorju v Sloveniji.

povzetek

Družbene spremembe, množična uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) in razglasitev svetovne pandemije COVID-19 vplivajo na organizacije in njihove zaposlene. V praksi in literaturi je zaznati, da zaposleni zaradi uporabe IKT in drugih razlogov vse bolj opravljajo delo kadarkoli. To pomeni, da delajo tudi izven delovnega časa na primer zjutraj, zvečer, med vikendi, koriščenjem dopusta in bolniškim staležem. Posledično so zaposleni prekomerno razpoložljivi za delo. Zato pa se pri njih pojavljajo spremembe v počutju in zdravju. Namen članka je predstaviti koncepta, čas izven delovnega časa in prekomerna razpoložljivosti za delo ter opisati različne razloge, ki vplivajo na slednje. Po pregledu obstoječe literature namreč ugotavljamo, da je v sklopu opisane tematike, raziskav na področju javne uprave in javnega sektorja malo. V sled temu, bodo naša nadaljnja raziskovanja osredotočena na zaposlene v javnem sektorju v Sloveniji, ki opravljajo delo izven delovnega časa in so zaradi tega prekomerno razpoložljivi za delo ter kakšni so razlogi za to.

Ključne besede: *izven delovnega časa, organizacijski in individualni razlogi, prekomerna razpoložljivost za delo, zaposleni v javnem sektorju*

UVOD

Okolje javne uprave in širše javnega sektorja postaja kompleksno in nepredvidljivo. Vse bolj se spreminjata organizacija in način dela zaposlenih, ki tudi vplivata na njihov delovni čas in čas počitka. Pri zaposlenih, ki opravljajo delo kadarkoli, tudi izven delovnega časa, se še zlasti zaradi uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) pojavlja t. i. kultura stalne dosegljivosti (Eurofound, 2021; WEF, 2020; ILO & Eurofound, 2019; Eurofound, 2016). Posledično pa so ti zaposleni prekomerno razpoložljivi za delo (Thörel, Pauls & Göritz, 2020; Cooper & Lu, 2019; Dettmers, Bamberg & Seffzek, 2016).

Vendar na prekomerno razpoložljive zaposlene in njihovo opravljanje dela izven delovnega časa, zraven IKT, vplivajo tudi različni organizacijski razlogi, ki nastajajo predvsem na strani organizacije, v kateri so zaposleni in individualni razlogi, ki se pojavljajo pri zaposlenih (Nöhammer & Stichlberger, 2019; Schlachter idr., 2018). Pri prekomerno razpoložljivih zaposlenih oziroma tistih, ki opravljajo delo izven delovnega časa pojavljajo spremembe v počutju in zdravju, kot so na primer nezmožnost mentalne odmaknjenosti od dela, čustvena izčrpanost in utrujenost. Hkrati pa opisana problemati-

ka vpliva tudi na poklicno in zasebno življenje zaposlenih.

Ciljna skupina našega nadaljnjega raziskovanja bodo zaposleni v javnem sektorju. Po pregledu obstoječe literature in virov zaznavamo, da obstajajo redke raziskave, v katerih so sodelovali zaposleni le iz določenih dejavnosti javnega sektorja, kot na primer iz izobraževanja, zdravstva, policije in javne uprave (Mar & Buzeti, 2021; Bauwens, idr., 2020; Mohd Fauzi, 2020; Houdmont idr., 2018).

ČAS IZVEN DELOVNEGA ČASA IN PREKOMERNA RAZPOLOŽLJIVOST ZA DELO

Zaposleni so bistveni del organizacije in ravnanje s človeškimi viri postavlja v ospredje ravno ljudi ter njihove vire. Ob tem je izjemno pomembno, da se vodilno osebje zaveda spremenjene organizacije in načina dela, saj te povzročajo tudi spremembe v organizaciji in trajanju delovnega časa in časa počitka zaposlenih. Delovni čas in čas počitka sta namreč bistvena elementa poklicnega življenja slehernega zaposlenega (Senčur Peček, v Benčan idr., 2019).

Delovni čas in čas izven delovnega časa

Na mednarodni ravni sta delovni čas in čas počitka zaposlenih določena v konvencijah Mednarodne organizacije dela (ILO) medtem ko so v Evropski uniji (EU) minimalni standardi organizacije in trajanja delovnega časa in počitka zaposlenih določeni v Direktivi 2003/88/ES Evropskega parlamenta in Sveta (Senčur Peček, 2018). Delovni čas pomeni vsak čas, v katerem delavec dela, je na razpolago delodajalcu in opravlja svoje naloge ali dolžnosti (2. člen Direktive 2003/88/ES). V Sloveniji sta delovni čas in čas počitka zaposlenih urejena v Zakonu o delovnih razmerjih (ZDR-1). Povprečni delovni čas v sedemdnemnem obdobju znaša 40 ur (142. člen ZDR-1) oziroma vključno z nadurami, ne sme presegati 48 ur (6. člen Direktive 2003/88/

ES). Zraven splošnih delovnopravnih določb delovnega časa v ZDR-1, so posebnosti delovnega časa zaposlenih v javnem sektorju določene tudi v drugih pravnih predpisih.

Po delovnem času, pripada zaposlenim pravica do počitka. Čas počitka pomeni vsak čas, ki ni delovni čas, v tem času pa so zaposleni prosti delovnih obveznosti (Senčur Peček, v Benčan idr., 2019; Evropska komisija, 2017). Delodajalec mora zaposlenim zagotoviti ustrezno dolg čas počitka, saj je ta namenjen odpravi njihove utrujenosti, preprečitvi poškodb in njihovi sprostitvi (Eurofound, 2017). Skladno z določbami Direktive 2003/88/ES in ZDR-1, zaposlenim v Sloveniji pripadata dnevni počitek v minimalnem obdobju 11 ur med dvema delovnima dnema in tedenski počitek v dolžini 35 ur ter pravica do letnega dopusta v minimalnem obdobju štirih tednov.

V našem nadaljnjem raziskovanju bomo za izraz čas počitka uporabljali izraz čas izven delovnega časa. Če pogledamo podrobneje je čas izven delovnega časa namenjen fiziološkim potrebam zaposlenih in njihovim priložnostnim aktivnostim, ki niso povezane z delom (Parker, 1971, v Brook & Brook, 1989). V tem času je pomembno, da se zaposleni mentalno odmaknejo in okrevaljo od dela, saj to vpliva na njihovo počutje in zdravje. Podrobneje lahko čas izven delovnega časa umestimo v časovna obdobja, v katera spadajo dnevni počitek (zjutraj pred pričetkom uradnega delovnega časa, ali po koncu na primer zvečer in ponoči), tedenski počitek (na primer vikend) in letni dopust in bolniška odsotnost. Toda raziskave (Mar & Buzeti, 2021; CIPD, 2021; Gschwind & Vargas, 2019; Houdmont idr., 2018; Eurofound & ILO, 2017) kažejo, da zaposleni v javnem in zasebnem sektorju, med delovnim tednom, opravljajo delo izven delovnega časa, in sicer pozno

zvečer in zjutraj, med vikendi. Prav tako pa zaposleni tudi delajo med koriščenjem letnega dopusta in med bolniškim staležem (Mar & Buzeti, 2021; Hesketh, Cooper & Ivy, 2014).

Prekomerna razpoložljivost za delo

Ob sklenitvi delovnega razmerja zaposleni postane razpoložljiv delodajalcu. Zato v delovnem času delodajalec skupaj z zaposlenim usmerja njegovo delovno vedenje, z namenom, da izpolni zastavljene delovne naloge in zahteve (Bergman & Gardiner, 2007). V literaturi (Thörel, Pauls & Göritz, 2020; Cooper & Lou, 2019; Dettmers idr., 2016) se za opravljanje dela in dosegljivosti zaposlenih izven delovnega časa uporablja pojem prekomerna razpoložljivost za delo. Slednje pomeni stanje razpoložljivosti zaposlenih za zadeve povezane z delom, ko formalno velja čas izven delovnega časa. Prekomerna razpoložljivost za delo je koncept večplastne narave, v katerega so vključene določene vedenjske oblike zaposlenih, kot so opravljanje dolgih delovnih ur z nadurami, koncept prezentizem, koncept »leaveism« in opravljanje dela izven delovnega časa na drugi lokaciji (Cooper & Lu, 2019). Z vidika t. i. teorije meja prekomerna razpoložljivost za delo vpliva na zaposlene in povzroča zameglitev meja med njihovim poklicnim in zasebnim življenjem (Ashforth, Kreiner in Fugate, 2000; Clark, 2000).

Razlogi za opravljanje dela izven delovnega časa in prekomerne razpoložljivosti za delo ter njun vpliv na zaposlene

Na prekomerno razpoložljivost za delo in opravljanje dela izven delovnega časa vplivajo, zraven uporabe IKT, tudi drugi razlogi. Te razloge v literaturi (Lutz idr., 2020; Nöhammer & Stichlberger, 2019; Schlachter idr., 2018) delijo na organizacijske in individualne razloge, ki jih podrobneje predstavljamo v Tabeli 1.

Tabela 1: Organizacijski in individualni razlogi zaradi katerih zaposleni opravljajo delo izven delovnega časa in so prekomerno razpoložljivi za delo

ORGANIZACIJSKI RAZLOGI	INDIVIDUALNI RAZLOGI
možnost uporabe IKT	zavestna izbira zaposlenih
povečan obseg dela	visoke profesionalne ambicije
intenziteta dela	želja po kariernem napredovanju,
delovne zahteve	občutek močne pripadnosti organizaciji
pričakovanja nadrejenih, sodelavcev in strank	občutek dolžnosti opravljanja dela
časovni pritiski	odgovornost do opravljanja dela
spremenjen način organizacije dela	občutek negotovosti in strah pred prekinitvijo delovnega razmerja
spremenjeni delovni procesi	sposobnost sprejemanja odločitev zaposlenih
fleksibilno opravljanje dela	zmožnost mentalne odmaknjenosti od dela

Vir: povzeto po Lutz idr., 2020; Nöhammer & Stichlberger, 2019; Schlachter idr., 2018

Zaposleni so prekomerno razpoložljivi za delo zaradi družbeno-normativnega organizacijskega konteksta in z delom povezanih značilnosti ter delovnih procesov. Predvsem gre tukaj za spremenjen način organizacije dela, delovnih procesov in fleksibilnega opravljanja dela. Prav tako pa se s strani nadrejenih, sodelavcev in strank pojavljajo zahteve po stalni razpoložljivosti zaposlenih, tudi izven delovnega časa. Poleg tega se v okviru organizacijskih razlogov pojavljajo še povečan obseg dela in intenziteta dela ter časovni pritiski, da bodo delovne naloge pravočasno opravljene (Thörel idr., 2020; Nöhammer & Stichlberger, 2019; Schlachter idr., 2018).

Na odločitve zaposlenih, da bodo ti opravljali delo izven delovnega časa vplivajo tudi njihove osebne značilnosti (npr. samodiscipliniranost, delavnost, predanost delu, karierna usmerjenost) in odločitve v obliki motivov ter individualnih preferenc. Pri določenih zaposlenih pa se lahko pojavita tudi občutek negotovosti in strah pred izgubo zaposlitve. Prav tako pa je ugotovljeno, da se zaposleni, ki opravljajo delo izven delovnega časa in so prekomerno razpoložljivi za delo, soočajo z zmanjšano zmožnostjo mentalne odmaknjenosti od dela (Thörel idr., 2020; Nöhammer & Stichlberger, 2019; Schlachter, 2017; Dettmers idr., 2016).

Vpliv opravljanja dela izven delovnega časa in prekomerne razpoložljivosti za delo na zaposlene

Zaposleni se v organizacijah različno odzivajo na situacije v delovnem okolju (Buzeti, 2020) in zato ne preseneča, da na problematiko opravljanja dela izven delovnega časa in prekomerne razpoložljivosti za delo kažejo tudi rezultati nekaterih raziskav. Opravljanje dela izven delovnega časa in prekomerna razpoložljivost za delo sta značilni zlasti za zaposlene na vodstvenih položajih, zaposlene v storitvenih dejavnostih, tiste, ki delajo na daljavo, zaposlene za polni delovni čas, bolj za moške kot ženske in mlajše zaposlene (Eurofound, 2021; Lutz, Schneider & Vorderer, 2020; Nöhammer & Stichlberger, 2019; Vayre & Vonthron, 2019; Houdmont idr., 2018; Eurofound, 2017). Pri teh zaposlenih je zaznati spremembe obnašanja in poslabšanje njihovega počutja in zdravja, nezmožnost mentalne odmaknjenosti od dela in povečanje čustvene izčrpanosti ter utrujenosti (Lutz idr., 2020; Sonnentag & Niessen, 2020; Thörel idr., 2020; Cooper & Lu, 2019; Nöhammer & Stichlberger, 2019; Dettmers idr., 2016). Pri njih se tudi pogosteje se pojavljajo konflikti med družinskim in poklicnim življenjem in zmanjšano zadovoljstvo z delom, nekateri pa tudi razmišljajo o odpovedi delovnega razmerja (Thörel idr., 2020; Taylor, 2018; Dettmers, 2017). Vendar je v raziskavah tudi ugotovljeno, da se zaposlenim z večjo avtonomijo razporeditve delovnega časa in dela ter stalna dostopnost preko IKT zdi koristna, saj lažje vplivajo na svoje počutje in so pri svojem delu bolj produktivni ter učinkoviti (Nöhammer & Stichlberger, 2019; Schlachter idr., 2018).

Viri in literatra:

https://www.fu.uni-lj.si/wp-content/uploads/2022/07/Mar_literatura-viri.pdf

ZAKLJUČEK

Izhajajoč iz navedenega ugotavljamo, da zaposleni vse pogosteje opravljajo delo izven delovnega časa, v različnih časovnih obdobjih, kot na primer pozno popoldan, zvečer, med vikendi in tudi med koriščenjem letnega dopusta ter v času bolniškega staleža. Zaradi opravljanja dela izven delovnega časa so zaposleni prekomerno razpoložljivi za delo. To pa povzročajo različni organizacijski in individualni razlogi. Zaradi tega se pri zaposlenih pojavljajo spremembe v njihovem počutju in zdravju ter ravnovesju med poklicnim in zasebnim življenjem. Pomembna ugotovitev je tudi, da se opravljanje dela izven delovnega časa in prekomerna razpoložljivost za delo pojavljata pri zaposlenih v javnem sektorju. Ob tem je smiselno dodati, da se pojavlja nezadostnosti znanstvenega proučevanja predstavljene problematike ravno pri zaposlenih v javnem sektorju. Zato bodo naša nadaljnja raziskovanja usmerjena v proučevanje povezanosti opravljanja dela izven delovnega časa in prekomerne razpoložljivosti za delo zaposlenih v javnem sektorju v Sloveniji.

Migracije:

Zgodovina migracij na Evropskih tleh, politična ureditev v EU in komuniciranje v času migracijske krize

Nina Rems
nr8485@student.uni-lj.si

Nina Rems je študentka 3. letnika dodiplomskega programa Upravljanje v Evropski uniji na Fakulteti za upravo. Obenem je tudi vzporedna študentka na Fakulteti za družbene vede, program novinarstvo, tako da jo pisanje, predvsem na temo socialnih in družbenih problemov oz. tematik, izredno veseli. Migracijska tema pričujočega članka je izbrana z namenom prispevka k razumevanju vzrokov in subjektivnih pogledov posameznikov na krizo in posledično migrante same.

povzetek

V članku sem se bolje želela osredotočiti na pomen migracij za Evropo, njihov zgodovinski okvir, zakonsko ureditev in navsezadnje, kako je potekalo komuniciranje države preko medijev.

Članek najprej predstavi glavne večje selitve in vzroke za te migracije skozi zgodovinsko obdobje. Osredotoča se na trenutno statistiko migrantov v Evropi ter se dotakne politične in zakonodajne ureditve migracijskega problema. Navsezadnje predstavi poglede države in medijsko reprezentacijo migrantov v času migracijske krize leta 2015.

Sama menim, da je bilo v tistem času med ljudmi prisotnih ogromno predsodkov in negativnega pogleda na migrante, zato se mi je tematika zdela še toliko bolj zanimiva. Skozi članek poskušam predstaviti zgodovinski in zakonodajni okvir, da lahko načeloma lažje razumemo takratnje in trenutne razmere, dogodke ter subjektivne poglede posameznikov na migrante.

Ključne besede: *Migracije na Evropskih tleh, zgodovina migracij, Migracijska politika EU, migracijska kriza 2015, odziv članic EU*

ZGODOVINSKE MIGRACIJE NA EVROPSKIH TLEH

Migracije so spremljale človeka že od same zgodovine človeštva. Ljudje so živeli v družbah, ki so stremele k nomadskemu načinu življenja. Selili so se iz enega območja na drugo, saj jim je na prvotnem zmanjkalo hrane in so šli dobesedno, kot pravi pregovor s trebihom za kruhom. Kasneje so iznašli poljedelstvo in si sami začeli pridelovati hrano. Posledično se so se nehali seliti in se ustalili, vendar je želja po spoznavanju novih krajev in radovednost še vedno ostala znotraj njih. Migracije so z nami prisotne že od nekdaj, morda se je čez leta le malce spremenil njihov namen.

Selitev narodov v antiki

Prvo večjo selitev na Evropskih tleh je predstavljala selitev narodov v antiki. Antika je dolgo zgodovinsko obdobje, ki je prostorsko uvrščeno okrog sredozemskega morja in vključuje civilizacije stare Grčije ter rimskega cesarstva. Selitve in migracije v antiki so najbolj vplivale na razvoj Evrope, severne Afrike in Bližnjega vzhoda.

Začetki antike se beležijo že od 8. stoletja pred našim štetjem. Nato se je zgodil vzpon krščanstva in propad rimskega cesarstva v 5. stoletju, obdobje antike pa se je dokončno zaključilo z začetkom srednjega veka, torej neke okoli 7. stoletja.

Grki so šteli za avtohtono ljudstvo, vendar v resnici niso bili. Že grški zapisi pozabljajo dejstvo, da je njihova pradomovina ležala izven območja Grčije. V nekaterih zapisih najdemo navedbe, da so bila prvotna ljudstva tega območja Pegasi, Karjici in Legeli. Grke so iz Panonske nižine proti jugu potisnila indoevropska ljudstva, ki so prišla s severa in severozahoda.

Pred letom 1200 se je začel premik prednikov Ilirov iz Panonske nižine proti jugu. To so na-

jbolj čutili Dorci, kar je povzročilo tako imenovano dorsko selitev. Dorci so se s severnega goratega dela Grčije selili proti jugu. S tem je bil končan proces indoevropizacije Grčije, ni pa znano, kako dolgo je trajal ta proces.

Grki so se v času vrhunca njihove civilizacije preseljevali po celotnem sredozemskem svetu zaradi prevelikega števila prebivalstva. V tem času so poselili jug Italije, Sicilijo, območje okrog Črnega morja, zahodno Sredozemlje in severno Afriko. Temu je sledilo obdobje grško-perzijskih vojn, ko so Perzijci želeli prodreti na evropska tla.

Nato se je zgodil vzpon makedonskega kralja Filipa II., ki je združil je grške države, Barbare, in pod makedonskim vojaškim vodstvom postavil temelje poznejšim osvajanjem svojega sina Aleksandra Velikega.

Preseljevanje judov

Naslednja velika selitev, ki je izoblikovala Evropsko demografijo je predstavljalo preseljevanje judov skozi celotno zgodovino. Judje so bivali sočasno z vsemi velikimi cesarstvi srednjega veka, Egiptom, Asirijo, Babilonom, Perzijo, Grčijo in Rimom. V 10. stoletju pred našim štetjem so imeli svojo državo, vendar so si jih nato podjarmila druga ljudstva v času Rimskega imperija pa so jih rimljani razselili po svojem imperiju.

Judje so bili skozi celotno zgodovino izključevani in preganjeni. Po padcu Jeruzalema so jih podjarmili Rimljani, med špansko inkvizicijo pa so jih želeli pokristjaniti, ubiti ali izgnati. Najhujši primer preganjanja Judov se je zgodil med drugo svetovno vojno, ko jih je nacistična oblast želela popolnoma iztrebiti. Judje so bili v oblikovanju srednjeveške Evrope zelo pomembni, saj so s svojo dejavnostjo na gospodarskem in kulturnem področju močno prispevali k napredku in sooblikovanju družbe.

Križarske vojne

Večji tok migracij v zgodovini so predstavljale tudi migracije v času križarskih vojn, ki so trajale od konca 11. do konca 14. stoletja. Predstavljale so vrsto odprav, ki so vodile v ogromne migracije, saj se je le s prvo križarsko vojno odpravilo na pot več kot 330 000 vitezov in njihovih spremljevalcev (večinoma Francozi). Posledično se je v 12. in 13. stoletju na tisoče in tisoče ljudi začelo seliti iz Evrope na Bližnji vzhod, da bi se borili, romali ali se tam naselili in si ustvarili novo življenje.

Turški vpadi

Evropsko demografijo so spremenile tudi migracije zaradi turških vpadov. Turki so zavzeli Bizantinsko cesarstvo, Bosno, in preko Hrvaške hodili tudi v območje današnje Slovenije, takrat so se ljudje z juga začeli preseljevati in migrirati predvsem v notranjeavstrijske dežele. Zemljiški gospodje so na opuščenih območjih naseljevali begunce, predvsem pravoslavne prišleke iz Bosne, Srbije in Hrvaške.

Novoveške migracije

Do tega časa so bile migracije predvsem povezane s preživetjem. Dogajale so se predvsem zaradi vojn, osvajanj in preganjanj. Med leti 1450 in 1800 pa so se začele pojavljati novoveške migracije, katere so predstavljale odkrivanje in raziskovanje novih dežel. Iz Evrope so migracije potekale predvsem na predele severne Afrike, Bližnjega vzhoda in Male Azije. Evropsko odkritje in raziskovanje Amerike je povzročilo stalen tok prostovoljnih migracij v ameriške kolonije. Tam se je naselilo približno 200.000 Špancev. Med letoma 1500 in 1800 se je v Ameriko skupno naselilo približno pol milijona Evropejcev. Španci so se v večini preseljevali v Latinsko Ameriko, predvsem v Argenitino in Brazilijo. Ko so v Braziliji odkrili rudnike zlata v regiji Minas Gerais, se je preseljevanje tja povečalo še petkrat. V Brazilijo se je naselilo med

500.000 in 700.000 Portugalcev skoraj le v 18. stoletju.

1. in 2. svetovna vojna

Velik tok preseljevanja prebivalstva se je na Evropskih tleh poznal v času 1. in 2. svetovne vojne. Izselski val je bil usmerjen predvsem v ZDA, nemške dele Astrije, Nemčijo, Egipt, Francijo, Belgijo in Nizozemsko. Velik porast emigrantov se je po koncu druge svetovne vojne usmeril v zahodnoevropske države. Migracije so bile prisilne in so nekaterim posameznikom predstavljale edini vir preživetja.

Tudi dandanes se sočamo z migracijami, za katere je več razlogov, ki jih ločimo v tri skupine. Prvi so ekonomski migrantje pod katere spadajo delavci, poslovneži in predvsem tisti, ki iščejo boljše življenje v smislu denarja. Nato jim sledijo politični migrantje, pod katere spadajo begunci, vojni priseljenci in iskalci azila. Te se preseljujejo predvsem zaradi slabih razmer v svoji matični državi, ponavadi je ogroženo tudi njihovo življenje. Zadnji pa so sekundarni migrantje. Te predstavljajo sorodnike, ženo, otroke nekoga, ki se je že preselil v drugo državo, oni pa mu sledijo. Migracije so bile že od nekdaj zelo pomemben del družbe, saj prispevajo k etnični raznolikosti ter gospodarskemu in družbenemu razvoju po svetu. Zapolnijo prazna delovna mesta v državah gostiteljicah in s tem posledično prispevajo k razvoju tranzitnih držav.

TRENTNA STATISTIKA MIGRACIJ V EU

Trenutno živi v celotni Evropski uniji približno 37,5 milijonov prebivalcev, ki so se rodili zunaj EU. Številka približno predstavlja kar 8,4 % trenutnega prebivalstva EU. 10 % mladih, ki so stari med 18 in 34 let in rojeni v EU imajo vsaj enega starša, ki se je rodil zunaj Evropske unije. Migrantje in državljani EU z

imigrantskim ozadjem imajo zelo pomembno vlogo v gospodarstvu, saj zasedajo ključna delovna mesta na trgu dela, kamor se evropski delavci ne prijavljajo. V povprečju zasedajo 13 % ključnih delovnih mest prav delavci, ki so rojeni zunaj Evropske unije. (Statistični podatki o migracijah v Evropi, 2022)

Prav tako ima Evropska unija na sploh starejše prebivalstvo in malo potomcev. Te statistike pa migranti spreminjajo in nam omogočajo, da imamo več aktivnega prebivalstva. Še vedno se na žalost srečujejo z diskriminacijo in problemi pri vključevanju med civilno prebivalstvo, zato jim želi EU to integracijo in vključevanje čim bolj olajšati.

MIGRACIJSKA POLITIKA V EU

Funkcija migracijske politike

Funkcija migracijske politike EU za redno priseljevanje predvsem predstavlja pristoynosti za določanje pogojev, ki urejajo vstop in zakonito prebivanje v različnih državah članicah. Države članice imajo pristoynosti, da določijo obseg sprejema migrantov, ki prihajajo iz tretjih držav sveta in iščejo delo. Znotraj migracijske politike se EU bori tudi proti nezakonitemu priseljevanju z učinkovito politiko vračanja in drugimi ukrepi, ki jih je sprejela. Predvsem želi vsem priseljencem omogočiti standard življenja, ki si ga zaslužijo in jim omogočiti upoštevanje njihovih temeljnih človekovih pravic. (Azilna politika, 2022)

Schengensko območje

Schengensko območje je nastalo znotraj Schengenskega sporazuma, ki je bil sprejet leta 1985. Leta 1990 je bila izvedena Schengenska konvencija in nato 1995 je bil ukinjen nadzor nad notranjimi mejami. Ukinitev nadzora na notranjih mejah in prost pretok štirih svoboščin (blaga, ljudi, storitev

in kapitala) je EU le še bolj povezal skupaj. Posledično so države želele povečati nadzor na zunanjih mejah Schengenskega območja. Schengensko območje trenutno sestavlja 26 držav (22 držav je članic EU in štiri države so pridružene). Vse v celoti upoštevajo in uporabljajo schengenski pravni red. (Schengen: vodič po evropskem območju prostega gibanja, 2022)

Evropski azilni sistem

Skupni evropski azilni sistem (CEAS) je bil sprejet oz. se regulira z Dublinsko uredbo. Uredba le določa, katera država EU je dolžna oceniti in pregledati prošnjo za azil ter določa minimalne standarde za obravnavo vseh prosilcev in prošenj za azil po EU. Namen azilne politike EU je vsem državljanom tretjih držav, ki potrebujejo mednarodno zaščito, ponuditi ustrezen status v eni od držav članic in zagotoviti spoštovanje načela nevračanja beguncev. Azil se odobri vsem osebam, ki so na begu pred preganjanjem ali resno nevarnostjo. Je temeljna pravica, ki jo je treba omogočiti, saj je v skladu z Ženevsko konvencijo o zaščiti beguncev iz leta 1951. Leta 2015 je migracijska kriza poudarila potrebo po reformi azilnih pravil EU, saj so takrat Evropske institucije na celotno situacijo reagirale zelo pozno. V okviru splošnejše reforme migracijskih pravil EU je Evropska komisija 23. septembra 2020 predlagala nov pakt o migracijah in azilu. Predlog predvideva celovit skupni Evropski okvir za upravljanje migracij in azila, vključno z več zakonodajnimi predlogi. (Azilna politika, 2022)

Pravna podlaga migracijske politike

Pravno podlago migracijske politike določajo 78 člen, 79 člen in 90 člen Pogodbe o delovanju Evropske unije. Člen 78 govori o tem, da ima Evropska unija oblikovano skupno azilno politiko, kjer je opredeljena tudi subsidiarna zaščita in začasna zaščita državljanov tretjih držav, ki potrebujejo mednarodno

zaščito. Omenjeno je, da mora biti politika v skladu z Ženevsko konvencijo (1951) in Protokolom o statusu beguncev (1967) in drugimi ustreznimi pogodbami. Člen 79 govori o skupni politiki preseljevanja, ki zagotavlja učinkovito upravljanje migracijskih tokov, pravično obravnavanje migrantov, ki zakoni to prebivajo v državah članicah EU in preprečevanje nezakonitega preseljevanja ter trgovine z ljudmi in ukrepe za boj proti temu. Ureja tudi sporazume med EU in tretjimi državami sveta. Člen 80 govori o izvajanju Migracijske politike in sicer velja načelo solidarnosti in pravične delitve odgovornosti med vsemi državami članicami, tudi na finančnem področju. (Pogodba o delovanju Evropske unije, 2021)

ZAKONODAJNI OKVIR

Znotraj zakonodajnega okvirja je bil sprejet Akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021-2027, znotraj katerega želi evropska komisija omogočiti migrantom čim lažjo integracijo. Poudarjajo pomembnost podpore na vseh stopnjah integracije in zaustavitev diskriminacije. Pomembno je sodelovanje z vsemi državami članicami in njihova enotnost. Izkoristiti želijo nove tehnologije in digitalna okolja ter kar se da najbolje porabiti sredstva EU.

Za izvajanje socialnih politik so sicer odgovorne same države članice in njihove nacionalne vlade, vendar jih EU v celoti podpira in spodbuja preko financiranja in predstavljenih možnih usmeritev.

»Migrantje in migrantke smo „mi“ in ne „oni“. Vsakdo prispeva k temu, da so naše družbe kohezivne in uspešne. Integracija in vključevanje pomenita, da prisluhnemo migrantskim skupnostim in zagotovimo, da lahko vsakdo, ne glede na to, od kod prihaja in kakšno je njegovo ali njeno ozadje, uživa svoje pravice.«

Akcijski načrt je usmerjen predvsem k pomoči in usmeritvi državam članicam EU, kako gladko sprejeti ter vključiti migrante v civilno družbo, kljub nekaterim razlikam in težavam, ki bi se znale pojaviti (versko ozadje, drugačna kultura...). Migrantje so zaradi svoje preteklosti, drugačne barve kože, jezika pogosto diskriminirani, zato jim želi Evropska unija omogočiti čim lažji prestop iz njihove matične države v državo gostiteljico, ki bo poskrbela za vse osnovne dobrine. Posledično je sprejela nekaj ukrepov v akcijskem načrtu, ki bodo pripomogli k zmanjšanju razlik in lahkotni vključitvi:

- Prvi izmed glavnih ukrepov je vključevanje migrantov v izobraževanje in usposabljanje. Omogočeno jim mora biti izobraževanje od predšolske vzgoje in vse do visokošolskega izobraževanja. V okviru tega ukrepa se bodo izboljšali programi za učenje jezika in migrantom bomo olajšali in izboljšali priznavanje kvalifikacij, ki jih že imajo. Evropska unija bo nudila finančno pomoč.

- Drugi glavni ukrep predstavlja izboljšanje zaposlitvenih možnosti ter priznavanje znanj in spretnosti. Znotraj tega ukrepa se bo v državah članicah in po podjetjih poudarjal imigrantski prispevek na trgu dela, zlasti pri ženskah. EU jim želi odpreti vse možnosti, da bodo lahko v celoti izkoristile svoj potencial, ki pa ga v matični državi zaradi kakršnih koli drugih problemov niso mogle. Evropska komisija bo skupaj s socialnimi in gospodarskimi partnerji migrante spodbujala k vključevanju na trg dela in podpirala njihovo podjetniško žilico. S tem bodo tudi delodajalcem olajšali delo, saj jim dobo pomagali pri ocenjevanju in prepoznavanju teh znanj in spretnosti.

- Tretji glavni ukrep predstavlja spodbujanje dostopa migrantov do zdravstvenih storitev,

predvsem na področju duševnega zdravja. Raziskave so pokazale, da neprijetne izkušnje v otroštvu pustijo hude posledice na razmišljanju in mentalnem zdravju v prihodnje, zato želi EU migrantom zagotoviti celovito podporo in dostop do zdravstvenih storitev, ki jih potrebujejo. EU bo promovirala in migrante seznanjala z njihovimi pravicami in dostopom do zdravljenja.

- Četrty glavni ukrep pa poudarja pomembnost zagotovitve ustrezne in cenovno dostopne nastanitve za migrante. Financirana bo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Sklada za azil in migracije, Evropskega socialnega sklada plus ter sklada Invest EU. Prav tako želi Evropska unija tudi ustvariti in financirati platformo, ki bo namenjena izmenjavi izkušenj na lokalni in regionalni ravni. Izmenjavali si bodo lahko svoja mnenja glede boja proti diskriminaciji, ki se odvija na trgu stanovanjskih nepremičnin.

Akcijski načrt se bo dosegal in izvajal z ustvarjanjem pomoči in povezav med vsemi vpletenimi, tako migranti in migrantkami, kot tudi gostujočimi državami članicami, civilno družbo, socialnimi in gospodarskimi podporniki in tako dalje. (EU Action plan on integration and inclusion (2021-2027), 2020).

Znotraj zakonodajnega okvirja je bil sprejet tudi akcijski načrt za boj proti tihotapljenju migrantov, ki pa je bil postavljen za obdobje 2015-2020, ko je tihotapljenje med glavnim tokom migracijske krize ogrožalo največ življenj.

Cilj celotne agende je doseči preveliko tveganje za nizek dobiček, ki ga tihotapci prejeli od nezakonitih migracij. Dandanes tihotapljenje migrantov še vedno ostaja zelo dobičkonosen posel, pri katerem ima organizirani kriminal večji dobiček, kot pa tveganje. Sicer točne številke niso znane,

je pa znan primer, kjer je skupna operacija Triton prestregla tovorno plovilo Ezadeen, ki je prevažalo 360 migrantov. Domnevali so, da naj bi bil takrat dobiček tihotapcev okoli 2, 5 milijona evrov. Znotraj akcijskega načrta je bilo predstavljenih nekaj glavnih ukrepov, ki so se osredotočali na okrepljeno policijsko in pravosodno ukepanje, boljšemu zbiranju informacij in sodelovanju z državami tretjega sveta. (Akcijski načrt EU za boj proti tihotapljenju migrantov (2015-2020), 2015).

KOMUNIKACIJA V ČASU MIGRACIJSKE KRIZE

V sodobnem svetu je najpogostejša oblika družbene ureditve demokracija, katera ima že dolgo tradicijo. Njeni začetki segajo vse od Antične Grčije, kjer pa kot oblika vladavine v tistem času in bila najbolj priljubljena. Znana filozofa Platon in Aristotel sta demokracijo obravnavala, kot vladanje množice, ki je stremela v negativno korist modrosti in lastnini. Znan pregovor pravi »Sto ljudi, sto čudi«, s katerega lahko povzamemo, da ima vsak posameznik svoje subjektivno mnenje in cilje k kateri stremi in jih želi doseči. V demokratičnem vladanju potemtakem hitro pride do nestrinjanj in različnih mnenj glede odločevane tematike. V današnjem času je demokracija sicer najbolj priljubljena oblika politične ureditve, saj voditelji stremijo k »odprtemu« vodenju držav, svobodi govora ter upoštevanju vseh mnenj. (Babič, 2004)

Demokratično in uspešno vodenje države posledično zahteva dobro oziroma uspešno komunikacijo med predstavniki države in njenimi državljani. Beseda komunicirati izhaja iz latinske besede *communicare*, ki pomeni razpravljati, posvetovati se... Slovenski slovar knjižnega jezika besedo komunicirati obravnava, kot izmenjevati, posredovati si misli, informacije, sporazumevati se. (Komunicirati, 2022)

Za uspešno komuniciranje je potrebna dvosmerna komunikacija med pošiljateljem in prejemnikom, ki sta v tem primeru enakovredna partnerja v pogovoru. Primer komuniciranja med državo in državljanom lahko poimenujemo kar odnosi z javnostmi. Odnos z javnostmi je proces komuniciranja s širšo javnostjo in vzpostavitev neke povezave z namenom pridobitve zaupanja in podpore prejemnikov, katerim je komunikacija namenjena. V demokratični ureditvi oblasti so odnosi z javnostjo za državo zelo pomembni, saj mora državljanom predstaviti svoje vizije in načrte za delovanje. Državne vlade so med prvimi »organizacijami«, ki so začele z uporabo odnosov z javnostmi, vendar jih redko tako poimenujejo.

Komunikacija z državljani poteka preko različnih kanalov, kot na primer preko medijev, tiskovnih konferenc in v današnjem času tudi preko družbenih medijev.

Sama sem se osredotočila na medijsko reprezentacijo migrantov v Sloveniji. Že od začetka so bila mnenja glede sprejetja migrantov razdeljena na dva pola. Nekateri so se z dejstvom strinjali, drugi pa so ga zavrnil, zaradi različnih razlogov.

V članku sem poskusila naključno izbrati 8 prispevkov, ki so se ali pa se še nanašajo na migrantsko problematiko. Prispevke oziroma članke sem probala objektivno preučiti, ter izluščiti le dejstvo ali migrante prikazujejo pozitivno ali negativno. Naslovi izbranih prispevkov se glasijo:

1. Bo Slovenija sprejemala migrante ali jih sponzorirala? (Ž. K., 2020)
2. Migranti tudi v Sloveniji izkoriščali azil za kriminalna dejanja. Bodo vzhodne članice EU ilegalnim prestopom meja naredile konec? (Domovina, 2021)

3. Migranti vdrl, v cerkev in ukradli denar iz skrinjice za prispevke, duhovnik za pomoč prosi policijo. (L. S., 2017)

4. Pomoč za odstranjevanje smeti, ki jih za sabo puščajo migranti. (Sternad, 2021)

5. Ko bodo migranti poslili vašo hčer, zaklali vašega sina, odžrli pokojnino vašim staršem, se spomnite osmerice ustavnih sodnikov, ki so omogočili te zločine. (Demokracija, 2019)

6. Silijo jih, da posiljujejo sestre, moškim sekajo spolovila. (B. B., 2019)

7. Leonie, deklica ki so jo na Dunaju zverinsko poslili in umorili migranti. (A. S., 2021)

8. V Italiji zaradi mučenja, posilstev in umorov migrantov aretirali trojico. (STA, 2019)

Že iz samih naslovov je vidno, da mediji migrante predstavljajo v negativni luči. Le dva prispevka 6. in 8. opisujeta migrante, kot žrtve in navajata grozote, ki so se jim dogodile na poti, do Evropske unije. V 8. članku je avtor jasno poudaril »Tokrat je prvič, da se v zvezi z aretacijami, povezanimi z nezakonitimi migracijami, navaja tudi mučenje migrantov.«

Prisotne je veliko subjektivne čustvene manipulacije in živega opisa dogodkov, ki vplivajo na človekova čustva in s tem lažje, preko njegovega sočutja pridobijo njegovo strinjanje in podporo. Za objektivne medije je čustveno manipuliranje in citatna sklicevalnost v obliki vrednotenja s citati nepotrebno.

Slaba medijska reprezentacija je vidna iz dejstev, da pri večini prispevkov izpostavljajo, migrante, kot krivce in ne anonimizirajo podatka rase. Do nezakonitih dejanj, kraj, ropov prihaja vsak dan, vendar drugače je v prispe-

vku zapisano, da je krivec moški v 40-ih letih. Migrant bi bilo tudi možno opredeliti po spolu in starosti, vendar je to v rokah medija ali predstavi tudi njegovo nacionalnost.

SKLEP

V svojem članku sem želela podrobneje spoznati pojem migracij in z njim povezane teme. Migracije so z nami že od samega začetka zgodovine in menim, da so ogromno prispevale k današnji demografski sestavi družbe. Človek se psihološko boji oziroma ima odpor do nečesa drugačnega od njemu predstavljene normalnosti. Menim, da se EU z vsemi ukrepi trudi migrantom kar se da olajšati prehod in jih uspešno integrirati v družbo, vendar pa bi države članice morda morala graditi na boljši medijski reprezentaciji migrantov in več komunicirati z državljani. Demokratična vlada mora po definiciji odražati javno mnenje in odprto komunicirati ter ozaveščati državljane, kar pa v krizi lahko predstavlja problem, na katerem moramo v prihodnje še graditi.

Viri in literatra:

https://www.fu.uni-lj.si/wp-content/uploads/2022/07/Rems_literatura-viri.pdf

Umetna inteligenca kot orodje izboljšanja javnih storitev: možnosti, pasti in regulacija

Grega Rudolf, mag. upr. ved.
gr.gregarudolf@gmail.com

Grega Rudolf je magister upravnih ved, ki je trenutno zaposlen pri Informacijskemu pooblaščenču RS na oddelku mednarodnega sodelovanja in razvoja. Strokovno in znanstveno se ukvarja s področjem zasebnosti in varstva osebnih podatkov ter vpliva umetne inteligence in drugih (novih) tehnologij na pravice posameznikov, zlasti na temeljno človekovo pravico do varstva osebnih podatkov. V času študija je bil aktiven član študentskega predstavništva kot predsednik Študentskega sveta Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo, član odbora Kluba diplomantov FU, član Senata Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo ter član številnih drugih organov in komisij tako na univerzitetni kot tudi na fakultetni ravni. Grega pa je tudi za svoje študijske dosežke bil prejemnik številnih nagrad in sicer med drugimi; Prešernove nagrade za diplomsko delo, Svečane listine UL za najboljše študijske dosežke, priznanje Fakultete za upravo za najuspešnejše diplomante, priznanje Fakultete za upravo za poseben prispevek fakulteti.

povzetek

Umetna inteligenca kot eno izmed orodij tehnološkega razvoja vse hitreje pronica v številne pore naše družbe kot tudi v mnoge procese javnega upravljanja. Implementacija sistemov umetne inteligence pa v družbi odpira številne izzive povezane z zbiranjem osebnih podatkov, njeno avtomatsko in obsežno uporabo kot tudi zadeva mnoga vprašanja glede sorazmernosti takšne uporabe z vidika nepristranskosti vhodnih podatkov ter sorazmernosti njihove obdelave. V slednjem prispevku so tako naslovljene in raziskane prednosti in slabosti uporabe umetne inteligence v postopkih javnega upravljanja, na kratko predstavljeni primeri njene uporabnosti ter tudi izpostavljene mnoge pozitivne vrednosti, ki jih uporaba umetne inteligence v družbi prinaša. Prispevek se pri tem dotakne tudi področja same regulacije umetne inteligence v Evropski uniji, kjer je na kratko analiziran predlog Uredbe o umetni inteligenci, kot generalni in temeljni predpis, ki naj bi v Evropski uniji služil kot okvir pravne regulacije uporabe umetne inteligence tako v javnem kot v zasebnem sektorju. Prek raziskanega je tako moč ugotoviti, da je uporabnost tovrstnih sistemov velika ter že danes precej razširjena v številnih državah EU na več kot 82 konkretnih primerih uporabe pri izvajanjih javnih nalog. Kljub številnim nacionalnim strategijam za uporabo UI v javnem sektorju ter številnim študijam o uporabi umetne inteligence v javni upravi pa je sklepno moč ugotoviti, da primanjkuje število raziskav o dolgoročnem vplivu umetne inteligence na številne vidike družbe kot tudi pomanjkanje raziskav o posledicah, ki jih tovrstni sistemi imajo na elemente pravne države, človekove pravice, učinkovitost izvajanja javnih nalog ter zadovoljstva državljanov. Zadevni članek tako lahko služi kot začetni konceptualni prispevek s površinsko analizo različnih aplikacij umetne inteligence v javnem sektorju ter kratki analizi njihovega vpliva z vidika tako prednosti kot izzivov tovrstnih načinov uporabe.

Ključne besede: *umetna inteligenca, Uredba o umetni inteligenci, javno upravljanje, varstvo osebnih podatkov*

S hitrim tehnološkim razvojem ter s poostreno digitalizacijo družbe in relativno enostavnim dostopom in obdelavo velikih količin vseh vrst podatkov prihaja v zadnjem desetletju v družbi do velikega preboja na področju umetne inteligence. Sistemi umetne inteligence tako poostreno prodirajo v vse pore družbe in za marsikoga predstavljajo način kako omogočiti čim učinkovitejšo in uporabno izrabo gore podatkov, ki jih posameznikov informacijski družbi proizvajamo. Potencialne koristi tehnologij umetne inteligence so ogromne, vendar kljub temu pa uvedba in množična uporaba le te predstavljajo tveganja za vrednote demokratične družbe in varstvo človekovih pravic.

V literaturi obstajajo različne definicije sistemov umetne inteligence, ki temeljijo na a) disciplinah, za katere se ti sistemi uporabljajo ter glede na b) faze življenjskega cikla teh sistemov. Preučevani avtorji pa umetno inteligenco opredelijo kot zmožnost računalniškega sistema, da izvaja človeku podobno inteligentno vedenje in reševanje problemov s pomočjo specifičnih kompetenc, ki vključujejo zaznavanje, razumevanje, delovanje in učenje (Wirtz in Weyerer, 2019). Tehnologija UI tako vključuje algoritme samo-učečih se sistemov, ki temeljijo na velikih podatkih za izvajanje lastnih nalog. Poleg tega se lahko tehnologija uporablja kot orodje za napovedovanje, analizo in sprejemanje odločitev na podlagi velikih podatkov.

Napredki na področju umetne inteligence (v nadaljevanju: UI) ter njihova vse pogostejša raba (tudi) v javni upravi pa globoko spreminja tudi strukturo delovanja in odločanja v javni upravi. Pričakuje se, da bo že v naslednjih nekaj letih zaradi vse pogostejše uporabe sistemov UI obstajal potencial za sprostitve skoraj tretjine časa dela javnih uslužbencev, kar bi omogočilo, da

bi se njihovo delo preusmerilo z vsakdanjih opravil na delo z visoko vrednostjo. Oblast pa bi lahko uporabljala UI tudi kot pomoč pri oblikovanju boljših politik s pristopom določanja politik na podlagi dokazov pridobljenih z analizo ogromne količine podatkov ter sprejemala boljše (z dokazi podprte) odločitve ter s tem izboljšala odzivnost in kakovost ponujenih javnih storitev.

V pričajočem prispevku na kratko analiziram potencialni vpliv UI na javno upravo z analizo predloga njene regulacije na ravni EU. V prvem delu prispevka bom s pomočjo pregleda znanstvene in strokovne literature na tem področju predstavil uporabo sistemov UI v javni upravi ter analiziral tako prednosti in slabosti njene uporabe, predvsem z vidika sprejemanja odločitev o posameznikih s pomočjo UI, ter njenega vpliva na temeljne človekove pravice. V drugem delu prispevka pa bom na kratko analiziral predlog regulacije UI, ki je trenutno v postopku priprave in sprejema na EU ravni. V zaključku dela bom zbrane rezultate povzel in izpostavil temeljna vodila in načela, ki bi jih oblast morala sledovati, z namenom takšne uporabe sistemov UI, ki bo ob eni strani omogočala izrabo vseh njenih prednosti kot tudi na drugi strani skrbela za varstvo njenega (ne/sorazmerne)ga) vpliva na človekove pravice.

Samo v letu 2019 je kar petnajst držav članic EU že začelo uporabljati UI v javni upravi, pri čemer je bilo ugotovljenih več kot 82 konkretnih primerov uporabe UI pri izvajanju javnih nalog. Uporaba sistemov UI tako že danes v javni upravi obstaja, njen trend uporabe pa vseskozi narašča (Vaana Noordt in Misuraca, 2022, str. 5; Misuraca in Vaana Noordt, 2020; Berryhill et al, 2019). Različni sistemi UI, ki jih države članice EU uporabljajo v javni upravi, vključujejo obdelavo naravnega jezika (NLP), prepoznavanje govora,

računalniški vid, strojno prevajanje, robotiko, sisteme, ki temeljijo na vnaprej predvidenih pravilih ter sisteme strojnega učenja. Z rudarjenjem in analizo velike količine podatkov se tako uporabljajo tehnologije UI za iskanje in analizo različnih oblik podatkov, ki so nato uporabljene pri sprejemanju raznih odločitev in politik na splošni ravni kot tudi pri odločanju v posamičnih primerih (Yigitcanlar et al, 2021).

Z analizo podatkov OECD o uporabi UI v EU je tudi moč ugotoviti, da je že kot 50 držav sprejelo nacionalne strategije za uporabo UI v javnem sektorju, iz katerih lahko razberemo, da uporaba UI v javnem sektorju predvsem sledi temam o gospodarskem razvoju, etiki, zaupanju, varnosti in izboljšanju prepoznavne talentov v javni upravi (Reis, Santo in Melão, 2019). Čeprav zaenkrat še manjka sprejeta enotna zakonodaja EU, ki bi nadzorovala uporabo UI v javnem sektorju pa je že več držav članic EU izvedlo vrsto projektov z namenom ugotavljanja in razprave o tem, kako delovanje UI nadzirati (Pesapane et al, 2018). Poleg izboljšanja učinkovitosti delovanja javnih uslužbencev pri izvajanju javnih storitev pa so še opazili, da UI spodbuja pozitivne odnose z državljani in podjetji, predvsem na področjih zdravja, prometa in varnosti.

Sistemi UI v javni upravi imajo vrsto različnih aplikacij in načinov uporabe, kjer jih primeroma oblasti že uporabljajo kot pomoč pri oblikovanju politik v javnem sektorju ter kot orodje analiziranja potreb družbe. Po analizi Misuraca in Vaana Noordta (2020) tako uporaba sistemov UI za osnovo uporablja veliko količino že zbranih podatkov, ki jih obdeluje posamezna oblast za namen prepoznavanja, zbiranja in analizo izzivov, s katerimi se javna uprava sooča. Z uporabo velikih količin podatkov, zbranih z UI, naj bi neka-

tere države EU že opredelile številne izzive in prednosti na področjih, kot so vodenje, standardizacija postopkov, izmenjava podatkov ter tudi za ravnanje z zaposlenimi. Sklepi analiz velikih podatkov prek UI bi tako ponudili ključno podlago za rešitev nekaterih izzivov neučinkovitosti v javnem sektorju, ki pa bi temeljili na dokazih izhajajočih iz podatkov. Uporabo UI je tako moč prepoznati kot pomoč pri sprejemanju takih politik in predpisov, ki bi temeljile na dokazih, ki bi bili nepristransko zbrani s pomočjo analize podatkov, ki jih posedujejo organi javnega sektorja. UI je prav tako spodbudila željo po poštenem odločanju v posamičnih zadevah, ki bi temeljila na resničnih dokazih, ki bi jih UI analizirala in »izvlekla« na podlagi baz velikih podatkov. Kljub zasledovanju poštenega odločanja s pomočjo analize velikih podatkov pa obstajajo številni pomisleki glede njene pristranskosti. Številni avtorji tako trdijo, da je treba za pošteno odločanje s pomočjo UI ustrezno obravnavati vprašanje pristranskosti podatkov in njihove razumne ter transparentne presoje. Po pregledu literature narašča tudi število pozivov k preglednosti tehnologij avtomatiziranega odločanja in rudarjenja velikih količin podatkov v javnem sektorju, kar pa posredno spodbuja tudi potrebo po nacionalni oz. evropski regulaciji tovrstnih tehnologij. S tem namenom je EU že začela s pripravo predloga zakonodajnega okvira regulacije sistemov UI, ki pa bi veljala tako za sisteme v uporabi javnih oblasti kot sisteme v lasti zasebnega sektorja (Luciano, 2021).

V javni upravi je UI po analizi literature na tem področju opisana kot optimalna rešitev javnega sektorja, ki naj bi zagotovila večjo kakovost javnih storitev in večjo učinkovitost pri njihovem zagotavljanju ter posledično večjim zadovoljstvom zaposlenih v javnem sektorju kot tudi njenih uporabnikov

- državljanov. Orodja UI naj bi se na primer tako lahko uporabljala za odgovarjanje na pogosto zastavljena vprašanja državljanov prek raznih klepetalnikov in vizualnih ter glasovnih pomočnikov. Oblast naj bi lahko uporabljala storitve UI tudi za olajšanje ugotavljanja opravičencev do socialnih transferov, statusov priseljencev, odkrivanja goljufij in načrtovanja novejših infrastrukturnih projektov s pomočjo analize velikega podatkovja v javnem sektorju. Z drugimi besedami, UI naj bi spodbujala učinkovitost pri zagotavljanju javnih storitev, zlasti tam, kjer je v upravo javnega sektorja vključena zapletena upravna birokracija. Pričakuje se, da bo analiza velikih podatkov s pomočjo UI tako okrepila kakovost življenja državljanov s pomočjo poostrene digitalizacije njenih storitev in uvajanja tovrstnih sistemov v sedaj dokaj rigidne in kompleksne sisteme javnega upravljanja.

Po drugi strani pa uvajanje UI v javno upravo prinaša številne izzive. Pri tem tako obstaja izziv uporabe UI kot orodje za sprejemanje odločitev, kjer bi sistem pod videzom nepristranskosti obdeloval in »se učil« na podlagi že pristranskih podatkov (de Souza, 2019, str. 101). De Souza tako ugotavlja, da je uporaba UI v praksi z vidika ocenjevanja tveganja in predvidevanja v kazenskih postopkih in pri ugotavljanju kriminala v družbi pogosto vodila do zmote in napak pri sprejemanju odločitev, kajti so le te slonele na že vnaprej napačnih oz. pristranskih podatkih. Podatki, na katerih bi se torej sistemi UI učili in posledično sprejemali odločitve, predvidevanja in analize, bi tako morali biti skrbno pregledani in prečiščeni z vidika skrbne analize njihovih napak, pristranskosti oz. drugih elementov, ki bi lahko vodila v napačne oz. izkrivljene rezultate tovrstnih sistemov. Drugič, UI v javni upravi bi lahko spodbudila množični nadzor državljanov s strani oblasti pri zbi-

ranju velikih količin podatkov. Glede na to, da so osnova za pravilno in učinkovito sprejemanje avtonomnih odločitev s strani UI ravno podatki, bi bili apetiti po poostrenem njihovem zbiranju in obdelavi, ravno s strani oblasti, precej problematični. Oblast bi tako z namenom izboljšanja javnih storitev ter sprejemanja boljših predpisov tako zbirala in obdelovala številne podatke (tako osebne kot neosebne) in s tem povzročila tveganje za številne osebnostne pravice posameznikov (pravico do zasebnosti, pravico do varstva osebnih podatkov, pravico do svobode izražanja ipd.).

Čeprav številne države članice EU že uporabljajo programsko opremo UI za spremljanje državljanov, pa je ta bila že večkrat kritizirana z vidika profiliranja določenih družbenih skupin ljudi. Nepošteni in vnaprej določeni predsodki, zapisani v podatkih, so tako spodbudili veliko kritiko uporabe UI pri odločanju v javnem sektorju. Tretja pomanjkljivost UI pa je tudi ta, da njena uporaba lahko tudi pomaga pri širjenju dezinformacij. UI je na primer že danes mogoče uporabiti kot orodje za propagando (tudi politično) prek sistemov družbenih medijev, ki jih poganja UI, kjer se uporabljajo algoritmi za ustvarjanje dejavnosti, ki spodbujajo klike in lažno oglaševanje. Tako imenovani »boti«, ki so prikriti kot pravi lastniki družbeno-socialnih računov, so bili pogosto uporabljeni za krajo identitete in druge oblike internetnih goljufij.

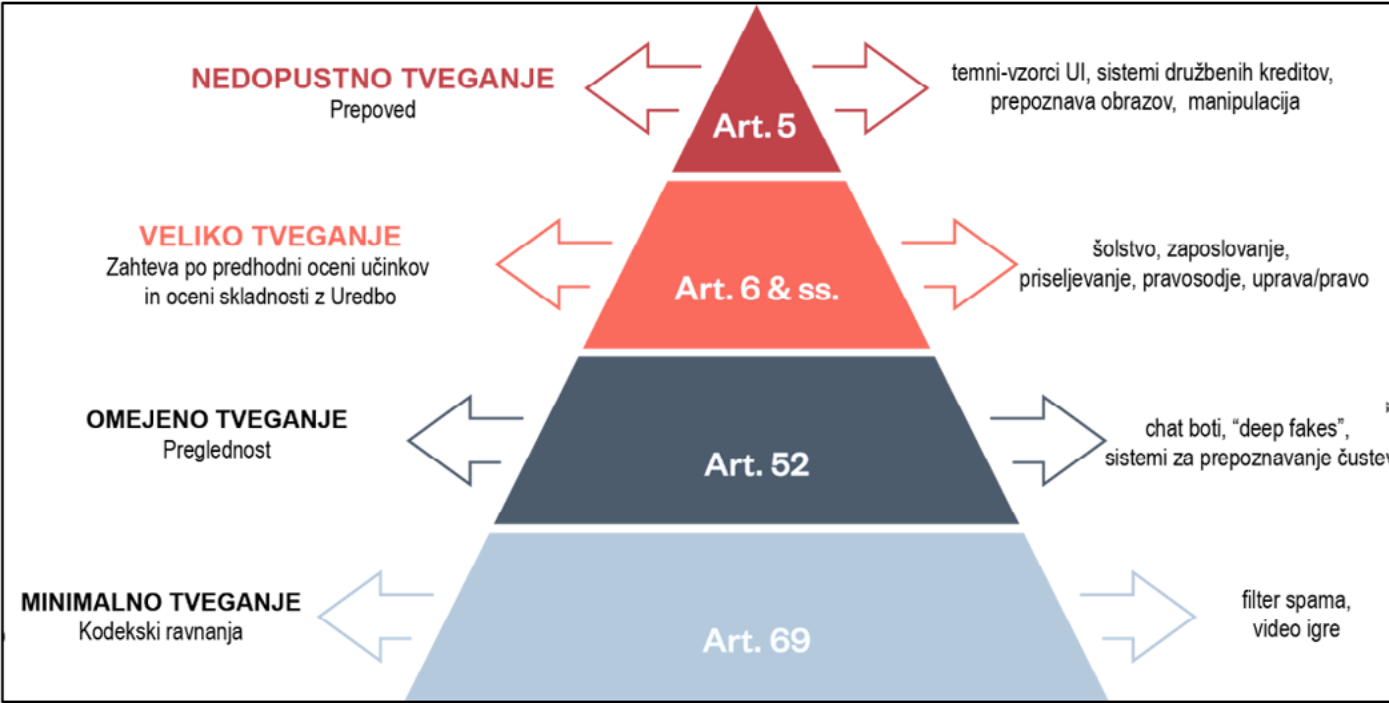
Yeung (2018, str. 5) navaja, da je UI tako ustvarila nove oblike zatiranja posameznikov in to, da nesorazmerno vpliva na ranljive posameznike. Glede na to, da so človekove pravice univerzalne in zavezujoče za vse demokratične oblasti, avtor pojasnjuje, da mednarodno pravo priznava, da mora biti vsak tehnološki razvoj (vključno z razvojem UI) usklajen z najvišjimi standardi varst-

va človekovih pravic. V zvezi z uporabo UI v javnem sektorju pa je tako izpostavljenih več človekovih pravic, med drugim pravica do zasebnosti in varstva osebnih podatkov, pravica do svobode izražanja in pravica do združevanja. Pri tem tako kot števili drugi avtorji ugotavljam, da sistemi UI, ki temeljijo na ustvarjanju (ne)jasnega mehanizma povratnih informacij z analizo velikih podatkovnih nizov povzročajo veliko tvegaje za številne človekove pravice, predvsem pravice do zasebnosti in varstva osebnih podatkov z zbiranjem in obdelavo velikih količin (osebnih) podatkov o posameznikih.

Evropska Unija je že pokazala zavezanost k reševanju izzivov, ki jih predstavlja poostrena uvedba UI v družbi z novim predlaganim zakonodajnim okvirom o UI. Predlagana zakonodaja, znana kot predlog Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci oz. t.i.

akt o UI, bo poskušala ponuditi horizontalno ureditev UI tako v javnem kot zasebnem sektorju v EU. V skladu s predlaganim aktom je pravni okvir namenjen uporabi sistemov UI povezanim s stopnjo tveganja. Predlog uredbe o UI tako združuje pristop, ki temelji na tveganju prikazano s piramido kritičnosti in vpliva na človekove pravice, s sodobnim in večplastnim mehanizmom izvrševanja.

Piramida tveganj (slika 1) tako opredeljuje različne uporabe in aplikacije sistemov UI ter s tem sorazmerno različno regulacijo odvisno od tveganja konkretne aplikacije na človekove pravice. Tako primeroma za sisteme UI z zanemarljivim tveganjem velja popustljivejša pravna ureditev, kjer nasprotno celo za sisteme z nesprejemljivim tveganjem določa njihovo popolno prepoved. Predlog akta, tako določa popolno prepoved nekaterih vrste aplikacij, in sicer biometrično prepoznavanje na daljavo; sisteme, ki bi podzavestno ma-

Piramida tveganj kot okvir reguliranja posameznih sistemov UI
Vir: lasten, povzet po Ada Lovelace Institute (2022)

nipulirali z ljudmi; take sisteme, ki bi na škodljiv način izkoriščale ranljivosti določenih skupin ter tudi sisteme, ki bi posameznike ocenjevali na podlagi t.i. družbenih kreditov (več o tem tudi Kovač in Rudolf, 2022).

Predlog torej določa princip, da večje kot je tveganje sistemov UI za njihov vpliv na človekove pravice, strožja je njihova regulacija in zahteve po uporabi. Mehanizmi varstva tako segajo vse od ne zavezujočih samo-regulativnih ocen učinkov na človekove pravice ter spremljajočih kodeksov ravnanja, vse do precej strožjih ukrepov kot so zunanje revizije skladnosti skozi celoten življenjski cikel ustvarjanja in uporabe sistema. Predlog Uredbe EU o UI za sisteme UI z visokim tveganjem še narekuje, da bo morala Evropska Komisija zabeležiti in analizirati tovrstne sisteme ter spremljati in spodbujati njihovo preglednost, odgovornost in pravično vzpostavitev in uporabo. Predlog tudi opredeljuje teritorialni obseg veljave uredbe, kjer naj bi uredba veljala za vse organizacije, ki razvijajo in uporabljajo sisteme UI v EU, ne glede na to, ali je sedež ponudnika v EU ali ne. S tem bodo vsi ponudniki tovrstnih tehnologij v EU prisiljeni bodisi ravnati v skladu z novim predpisom bodisi v celoti izstopiti s tovrstnimi sistemi iz EU.

Predlog tudi predlaga uvedbo Evropskega odbora za umetno inteligenco, ki naj bi spodbujal nacionalno sodelovanje in zagotavljal spoštovanje predlagane regulacije. Uredba UI tako vsebuje celovit sveženj za reševanje težav, ki nastajajo pri strukturiranju in uporabi sistemov UI v EU. Da bi spodbudili skladnost predloga tudi z ostalimi predpisi EU, je Uredba trenutno v obravnavi z drugimi pobudami Sveta EU, ki se dotikajo tudi drugih sektorskih področij tehnologije in z njo povezano zakonodajo. Poudarek je predvsem na oblikovanju takega osnutka Uredbe o UI,

ki bo skladen s cilji digitalne strategije EU in v sinergiji z ostalo zakonodajo EU v pripravi, npr. Aktom o upravljanju podatkov (ang. Data Governance Act) in Aktom o digitalnih storitvah (ang. Digital Services Act) (Rudolf, 2021).

Z ustanovitvijo strokovnih skupin, Floridi (2021, str. 256) še ugotavlja, da se je Evropski parlament osredotočil na sodelovanje organizacij civilne družbe prek imenovanih odborov, da bi poskrbeli za vprašanja vpliva UI na človekove pravice, ki jih je izpostavila širša javnost. Poleg tega je cilj predloga Uredbe o UI prepovedati nekatere znane prakse, kot so sistemi družbeno kreditnih točk, ki so bili kritizirani (na Kitajskem) zaradi pomislekov glede njihovega vpliva na zasebnost in varstvo osebnih podatkov. Predlog tako krepi željo po oblikovanju t.i. zaupanja vredno UI, katere namen je s principi preglednosti in odgovornosti oblažiti vse pomanjkljivosti, izzive in tvegane uporabe UI v javnem in zasebnem sektorju na človekove pravice.

Podobno kot Van Noordt in Misuraca (2022) ugotavljam, da je raziskav na področju inovacij v javnem sektorju sicer veliko, kljub temu pa je moč zaznati pomanjkanje analiz sprejema in vpliva inovacij, ki jih omogočajo tehnologije UI v kontekstu javnega upravljanja in izvajanja javnih nalog. Glede na to, da obstaja že kar precej konkretnih primerov uporabe sistemov UI v javnem sektorju pa glede na raziskano še ugotavljam, da pri manjkuje podatkov o njihovem dolgoročnem vplivu ter posledicam, ki jih tovrstni sistemi imajo na elemente pravne države, človekovih pravic, učinkovitost izvajanja javnih nalog, zadovoljstvo državljanov ipd. Celostna obravnava in sistematičen pregled tako uvedbe kot same uporabe sistemov UI zlasti v javnem sektorju pa bi lahko ponudila številne odgovore na tekoče izzive javnega sektorja kot so potreba po višji učinkovitosti pri

izvajanju javnih nalog ter sprejemu boljših – družbeno prilagojenih politik. Glede na to, da so raziskave o UI, njihova enotna definicija ter njen dolgoročni vpliv na javno upravljanje in družbo nasploh še vedno v zgodnji fazi, bi bilo v prihodnje smiselno dodatno razširiti tako teoretično kot empirično znanje na tem področju. Zadevni članek tako lahko služi kot začetni konceptualni prispevek s površinsko analizo različnih aplikacij UI v javnem sektorju ter kratki analizi njihovega vpliva z vidika tako prednosti kot izzivov tovrstnih načinov uporabe. Nadaljnja raziskovanja na tem področju pa bi lahko odgovorila na številna nova vprašanja, ki se odpirajo ob vsakršni uporabi novih tehnologij v družbi, še posebej zato ker tehnologije UI tako močno spreminjajo in posegajo v obstoječe vloge posameznikov v družbi, njihova razmerja ter načine našega delovanja.

Viri in literatra:

https://www.fu.uni-lj.si/wp-content/uploads/2022/07/Rudolf_literatura-viri.pdf

Študentski svet Fakultete za upravo

Luka Tomažič

lt1189@student.uni-lj.si

predsednik Študentskega sveta Fakultete za upravo

*Skupinska fotografija članov ŠS FU v študijskem letu 2021/22
Vir: Študentski svet Fakultete za upravo*

Študentski svet je organ fakultete, določen z Zakonom o visokem šolstvu, statutom univerze in pravili fakultete. Konstituiranje, način dela, organizacijo in postopek sprejemanja odločitev študentskega sveta ter uresničevanje pravic, obveznosti in dolžnosti predstavnikov v študentskem svetu določa poslovnik študentskega sveta. Študentski svet ima najmanj devet članov, ki jih izvolijo študenti fakultete. Način volitev članov študentskih svetov članic Univerze v Ljubljani določa Pravilnik o volitvah predstavnikov študentov v študentske svete članic in organe članic Univerze v Ljubljani.

Mandat članov Študentskega sveta Fakultete za upravo traja eno leto oziroma do konstituiranja novega študentskega sveta, z možnostjo ponovne izvolitve. Dokler se po izteku mandata ne konstituira novi študentski svet fakultete, deluje dotedanji študentski svet, vendar še največ dva meseca. Dekan fakultete na podlagi poziva rektorja univerze vsako leto v oktobru razpiše volitve v študentski svet fakultete.

Študenti lahko prek študentskega sveta sodelujemo v organih fakultete, ob posameznih zadevah pa podajamo svoje mnenje, predloge in pripombe, tako da je naš glas vedno in povsod prisoten.

Študentski svet Fakultete za upravo opravlja naslednje naloge:

- ustno ali pisno podaja mnenja o vseh zadevah, ki se nanašajo na pravice in dolžnosti študentov;
- obravnava posamezna vprašanja iz svoje pristojnosti;
- oblikuje mnenja o pedagoškem delu pedagogov fakultete;
- sprejema sklepe, odločitve, predloge in stališča študentskega sveta;
- voli člane iz vrst študentov v senat ter druge komisije in odbore Fakultete za upravo;
- spodbuja kritično mišljenje med študenti;
- ozavešča študente o odgovornosti do študijskih kolegov, pedagogov in ostalih zaposlenih na univerzi in fakulteti ter do družbe, zlasti o etičnih in moralnih načelih;
- voli in imenuje varuha študentov fakultete;
- sprejema akte študentskega sveta;
- po presoji sodeluje s študentskimi sveti drugih fakultet in študentskimi organizacijami;
- opravlja druge naloge v skladu s svojimi pristojnostmi.

Več informacij o delovanju Študentskega sveta Fakultete za upravo se nahaja na [spletni strani](#) fakultete, kontaktirate pa jih lahko prek elektronskega naslova studentski.svet@fu.uni-lj.si.

Študentska organizacija Fakultete za upravo

Alja Šarlah

sarlah.alja@gmail.com

podpredsednica ŠOFU - FUL Povezani in
poslanka v Študentskem zboru ŠOU v Ljubljani

Vir: Ful Povezani

Študentska organizacija Fakultete za upravo je članica velike družine Študentske organizacije Univerze v Ljubljani (ŠOU). Študentska organizacija je izvoljena na vsaki dve leti na rednih študentskih volitvah v študentske organizacije visokošolskih zavodov. V tem obdobju na fakulteti upravlja s proračunom, odobrenim s strani ŠOU v Ljubljani, ki ji pomaga izpeljati zastavljene projekte.

Naše poslanstvo je skrb za dobrobit študentov z organiziranjem in subvencioniranjem najrazličnejših občudijskih dejavnosti na področju kulture, izobraževanja, športa, dobrodelnosti, kot tudi zabave, saj organiziramo strokovne ekskurzije in študentske žure. Prav tako se pri svojem delovanju povezujemo s Študentskim svetom Fakultete za upravo, saj tako lahko najkvalitetneje organiziramo koristna izobraževanja za naše študente. Naš glas je slišan tudi v Študentskem zboru ŠOU v Ljubljani, kjer se borimo za boljšo prihodnost študentskega organiziranja.

Študentsko organizacijo Fakultete za upravo, bolj znano pod imenom FUL Povezani, sestavljajo proaktivni trenutni in nekdanji študentje, katerih želja je popestriti dogajanje na fakulteti. Študentje nas najbolj poznajo po organizaciji enodnevnih dogodkov v obliki stojnic na fakulteti, kot so: kavni dan, toast dan, čajni dan, hot dog dan. Kot enega večjih organiziranih dogodkov lahko navedemo strokovno ekskurzijo v Luksemburg, Bruselj in Amsterdam, kamor smo letos popeljali 50 študentov, v zadnjih letih pa smo obiskali že več kot deset evropskih prestolnic. Prav tako se lahko pohvalimo z organizacijo tradicionalnih tednov dobrodelnosti, ki jih organiziramo v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Ljubljana Moste - Polje in katerih glavni namen je zbiranje denarja za otroke iz socialno ogroženih družin.

FUL Povezani kot študentska organizacija delujemo že deset let. V tem času se nam je pridružilo že več kot 80 ambicioznih in proaktivnih študentov. Kljub temu da naša ekipa trenutno šteje več kot 40 članov, smo vedno veseli vsakega novega obraza, ki si želi novih izkušenj na področju organiziranja dogodkov ter dolgoletnih prijateljev tudi po koncu študijskih let.

Več o nas lahko izveš na naši spletni strani www.fulpovezani.com ter na našem Facebook profilu (FUL Povezani) in Instagram (@fulpovezani) profilu.

Vir: Ful Povezani

FU potuje v EU

Tamara Fiksl
soorganizatorka ekskurzije

Tina Oblak
avtorica grafične podobe dogodka

Tamara Fiksl, Mihaela Murdzoska, Rio Yusri Maulana
avtorji fotografij

Grafična podoba dogodka FU potuje v EU
Vir: Tina Oblak

V sodelovanju s Študentskim svetom Fakultete za upravo in Fakulteto za upravo smo študenti Študentske organizacije Fakultete za upravo organizirali strokovno ekskurzijo v Luksemburg, Bruselj in Amsterdam z naslovom FU potuje v EU. Študentska ekskurzija je bila realizirana na pobudo študentov EU modula naše fakultete. Trajala je od 18. do 23. aprila 2022.

V poznih večernih urah smo se na velikonočni ponedeljek, 18. aprila 2022, študenti Fakultete za upravo zbrali in se vkrcali na avtobus, ki nas je popeljal na strokovno ekskurzijo v Luksemburg, Bruselj in Amsterdam. Čakala nas je dolga nočna vožnja čez Avstrijo in Nemčijo, dopoldne pa prihod v glavno mesto Luksemburga.

V mesto Luksemburg smo prispeli sredi dneva in se z avtobusom zapeljali skozi mesto. Od spomenika spomina, kjer nas je avtobus odložil, smo ogled mesta nadaljevali peš. Sprehodili smo se proti staremu mestnemu jedru do mestne rezidence – palače vojvodske družine, kjer smo ravno ujeli menjavo straže. Sprehod smo nadaljevali po Chemin de la Corniche – poti ob obzidju s čudovitim razgledom na cerkev Saint Jean-du-Grund.

Sledil je prosti čas za samostojno raziskovanje mesta in zbor pri spomeniku spomina, kjer nas je čakal avtobus in nadaljevali smo pot proti Bruslju. V Bruslju smo se najprej namestili v hostlu. Imeli smo nekaj časa, da smo raziskali okolico in kaj pojedli. Kasneje pa smo se z metrojem odpravili v mesto na nočno raziskovanje jedra Bruslja.

Na glavnem trgu Grand-Place smo zapeli slovensko himno.

Naslednji dan smo imeli na sporedu vodeni ogled palače Evropskega parlamenta, ki je demokratično izvoljena institucija Evropske unije. Skupaj s Svetom Evropske unije na predlog Evropske komisije sprejema evropsko zakonodajo. Sprejel nas je Janez Vouk iz direktorata za obiskovalce. Najprej nas je poučil o osnovnih podatkih o Evropski uniji in nato razkazal plenarno dvorano, kjer potekajo seje.

Stavba Evropskega parlamenta
Vir: Tamara Fiksl

Plenarna dvorana
Vir: Tamara Fiksl

Po ogledu parlamenta smo imeli nekaj časa za okrepčilo, nato pa smo nadaljevali z izobraževanjem v centru za obiskovalce Evropske komisije. Za nas so pripravili dve zanimivi predavanji. Prvo na temo vloge Evropske komisije kot političnega izvršnega organa v Evropski uniji in drugo na temo evropskega državljanstva in pravic, ki jih imajo državljani EU. V Komisiji so nas lepo sprejeli in nas presenetili tudi z majhno pozornostjo na fotografiji.

Skupinska fotografija udeležencev pred Evropskim parlamentom
Vir: Rio Yusri Maulana

Zjutraj smo nadaljevali s samostojnimi ogledi po Bruslju, kmalu pa nadaljevali našo pot do Atomiuma, znamenite stavbe v Bruslju, ki je bila prvotno zgrajena za svetovni sejem Expo v Bruslju leta 1958. Je zelo priljubljena turistična atrakcija mesta in služi kot muzej, umetniški center in kulturni kraj.

Atomium
Vir: Mihaela Murdzoska

Obisk v centru za obiskovalce Evropske komisije
Vir: Tamara Fiksl

Center za obiskovalce Evropske komisije
Vir: Mihaela Murdzoska

Vir: Tamara Fiksl

Manneken pis – deček, ki lula, znamenita belgijska skulptura

Popoldne smo odpotovali naprej na Nizozemsko in se najprej ustavili v pristrčni ribiški vasi Volendam, kjer smo imeli čas za kosilo in si lahko privoščili lokalno specialiteto fish & chips. Naslednji postanek je bil v muzeju na prostem – soseski Zaanse Schans. V soseski se nahajajo manjši muzeji, možno pa je obiskati tudi notranjost mlinov na veter, ki so služili različnim namenom (mlin za olje, gorčico, barvo, in tudi žaga za obdelavo lesa). Konec dneva nas je čakala še namestitev v Amsterdamu in čas za nočni počitek ali samostojno raziskovanje po mestu.

Prizori iz ribiške vasi Volendam
Vir: Mihaela Murdzoska in Tamara Fiksl

Skupinska fotografija na glavnem trgu Bruslja mentu

Vir: Rio Yusri Maulana

Prizori iz muzeja na prostem Zaanse Schans
Vir: Mihaela Murdzoska

Naslednji dan je po zajtrku sledil ogled mesta in mestnih znamenitosti. Z ladjico smo se zapeljali po Amsterdamskih kanalih in si tako ogledali velik del mesta, nato pa nadaljevali s sprehodom od centralne postaje preko trga Dam. Imeli smo še nekaj prostega časa za nakupe, obisk tržnice cvetlic in ogled muzejev. V popoldanskih urah pa smo že sedli nazaj na naš avtobus, se poslovili od Amsterdama in se odpravili na nočno vožnjo proti Sloveniji čez Nemčijo in Avstrijo. V Slovenijo smo prispeli v soboto, 23. aprila 2022, v dopoldanskih urah.

V Študentski organizaciji Fakultete za upravo smo zadovoljni s potekom, izvedbo in udeležbo ekskurzije. Prejeli smo veliko pozitivnih odzivov na izvedbo in prijetno energijo med izletom. V prihodnje si želimo še več dobrega sodelovanja pri izpeljavi podobnih dogodkov. Zahvaljujemo se Fakulteti za upravo za vso pomoč in podporo pri organizaciji ekskurzije.

Univerza v Ljubljani

ŠTUDENSKI INDIVIDUALNI RAZISKOVALNI PROJEKTI

Imaš idejo za raziskovalni projekt? Želiš raziskovati tudi v tujini? Ne odlašaj, prijavi se na ŠIRP!

Študentski individualni raziskovalni projekt ti omogoča pripravo raziskovalnega projekta in financira 7- do 30-dnevno mobilnost na eni od univerz Zveze EUTOPIA. Izbiraš lahko med Univerzo v Warwicku, Univerzo CY Cergy Pariz, Univerzo Vrije Bruselj, Univerzo NOVA Lizbona, Univerzo Ca' Foscari, Univerzo Pompeu Fabra, Univerzo v Göteborgu, Tehniško univerzo Dresden in Univerzo Babeş-Bolyai.

Študentke in študenti s posebnim statusom ste upravičeni do virtualne mobilnosti.

KAJ MORAŠ NAREDITI?

1. Natančno preberi razpis.
2. Skupaj pripravite vsebino projekta.
3. Izpolni prijavitni obrazec na POPR-u, naloži zahtevane priloge in oddaj prijavo.
4. Poišči mentorja ali mentorico na Univerzi v Ljubljani in izbrani tuji univerzi.
5. Ko prejmeš odgovor, podpišeš pogodbo o finančni spodbudiza mobilnost in se lotiš raziskovanja!

Prijave so odprte od 1. marca do porabe sredstev oz. najkasneje **do 29. julija 2022**. Za več informacij se lahko obrneš na eutopia.student@uni-lj.si.

KIP projekt Avstrija

Tamara Fiksl

tf9169@student.uni-lj.si

Študenti Fakultete za upravo smo sodelovali na mednarodnem kombiniranem intenzivnem programu, ki je potekal v okviru Erasmus+ projekta v Avstriji.

Kombinirani intenzivni program nam je s poudarkom na vidikih družbene preobrazbe omogočil, da smo sodelovali na družbeno relevantnih področjih tudi v podjetniškem kontekstu. Letošnji poudarek je bil na enakosti spolov in mladih ter poleg tega obravnaval teme, kot so upravljanje generacij, prilagojeni modeli delovnega časa, spreminjajoče se vrednote, vključevanje poklicnega in zasebnega življenja. Cilj projekta je bil, da študentje pridobimo široko paleto kompetenc in razvijemo razumevanje vpliva družbenih trendov na poslovno okolje in s tem tudi naše prihodnje delovno okolje.

Skupinska slika udeležencev na stolpu Pyramidenkogel
Vir: Claudia Morocutti

Projekt se je izvedel v dveh delih, in sicer "on-line" in "on-site". V "on-line" delu smo skupaj s študenti iz Avstrije in Belgije izvedli tri srečanja prek spleta, kjer so nam pedagogi predstavili ozadje in bistvo projekta ter nas seznanili s tematiko in nalogami, ki so nas čakale tudi na "on-site" delu projekta, ki je potekal od 3. do 8. aprila na Carinthia University of Applied Sciences na avstrijskem Koroškem v Beljaku.

Srečanja prek spleta so potekala trikrat v mesecu marcu. Ogromno smo predebatirali na tematično raznolikosti spola in vključevanja mlajših generacij z vidika družbene preobrazbe. Teden v živo pa je potekal zares precej intenzivno, kot že ime kombinirani intenzivni program pove. Začelo se je s predstavitvami ugotovitev iz online dela projekta, trenirali smo javno nastopanje, debatiranje, pogajanje in izvedli intervjuje na temo vključevanja raznolikosti med zaposlenimi v različnih podjetjih na avstrijskem Koroškem. Proti koncu smo odprli še debato o reševanju problemov na dano tematiko in iskali ideje o kreiranju politik za reševanje razlik.

Skupinska slika udeležencev v parku Kletterwald
Vir: Claudia Morocutti

Seveda ne smemo pozabiti še na zabavni del projekta, ki nam je omogočil, da smo se z drugimi udeleženci lahko dobro povezali. Poleg študentov iz Slovenije so na projektu sodelovali še avstrijski in belgijski študenti. Skupaj smo na mednarodnem večeru uspeli spoznati posebnosti Belgije in Avstrije ter si ogledali nekaj zanimivosti v okolici Beljaka – obiskali smo Affenberg, park, kjer prebivajo opice japonski makaki, stolp Pyramidenkogel, kjer je zares čudovit razgled na Vrbsko jezero, in adrenalinski park Kletterwald, kjer smo se pošteno razgibali v krošnjah dreves in v plezanju po ovirah.

Sodelovanje na projektu v Avstriji je bilo čudovito! Nabrali smo si ogromno izkušenj in izoblikovali nove poglede na svet ter se naučili zares veliko. Sodelovati na takem mednarodnem projektu je zares izkušnja, ki navdušuje ter spodbuja k drugačnemu načinu razmišljanja in sodelovanju v medkulturnem okolju. Čeprav smo se držali določenih točk programa in tematike projekta, smo se domov vrnili bogatejši za veliko več.

Izkušnjo priporočam prav vsakemu študentu!

Reportaža o praksi

Žiga Šarman

zs1974@student.uni-lj.si

Sem Žiga Šarman, študent na Fakulteti za upravo in obiskujem modul Upravljanje v Evropski uniji. Za opravljanje obvezne študijske prakse v tretjem letniku dodiplomskega študija sem izbral organizacijo Predstavništvo Evropske komisije v Sloveniji.

Na kratko nekaj o predstavništvu. Nahaja se na Dunajski cesti 20 v Ljubljani v zgradbi Hiše EU, njegova vodja pa je dr. Jerneja Jug Jerše. Med glavne naloge predstavništva spadajo podpiranje predsednice Evropske komisije in celotne Komisije pri sodelovanju s Slovenijo, spodbujanje političnih dialogov s parlamentom, socialnimi partnerji, nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi ter drugimi deležniki, hkrati pa pripravlja in pomaga pri obiskih članov kolegija in visokih uradnikov Komisije. Predstavništvo predstavlja nekakšen glas Komisije v Sloveniji in tako z mediji veliko komunicira o aktualnih zadevah Evropske unije, hkrati pa jih mora obveščati o odločitvah in stališčih Evropske komisije.

Pri izbiri te organizacije za prakso mi je bil v veliko pomoč skrbnik modula Upravljanje v Evropski uniji doc. dr. Bruno Nikolić, ki mi je predstavil možnost prakse na predstavništvu. Ob njegovem predlogu se mi je takšna praksa slišala kot idealna priložnost, da bi se lahko поблиžje spoznal s funkcijami, ki jih ima takšno predstavništvo, hkrati pa bi ostal na EU področju, ki me zelo zanima. K zanimanju za EU in posledično za takšno prakso je definitivno pomagalo to, da sem v drugem letniku vpisal modul Upravljanje v Evropski uniji, ki je v meni poleg EU interesov vzbudil tudi veliko zanimanje za delo v tujem jeziku – angleščini.

Osebnost na EU in zadeve, s katerimi se ukvarja, gledam zelo pozitivno. Eden od razlogov za to je, da vse več in več opažam rezultate EU na državni ravni, bodisi so to sofinanciranja bodisi razpisi ali projekti. Prav tako se zavedam, da so danes vsem že vsakdanje stvari, kot so evro, prosti prehod čez meje držav in čezmejno trgovanje, uspehi, ki jih brez EU danes ne bi uživali. EU nudi

ogromno možnosti, odvisno pa je od vsakega posameznika, kako resno se želi česa lotiti in če ima dovolj volje brskati po spletnih straneh EU, da najde točno tisto, s čimer mu lahko EU olajša delo pri projektu ali čemer koli drugemu.

Moja pričakovanja glede prakse na Predstavništvu Evropske komisije v Sloveniji so bila naslednja: kljub temu da samih informacij glede dela praktično nisem imel, sem imel zaradi povezave z EU pričakovanja zelo visoka, v smislu kakšne izkušnje bom z delom v taki organizaciji pridobil. Bil sem navdušen, hkrati rahlo nervozen, saj podobnega dela še nisem opravljal, glede samega dela pa sem si predstavljal, da bom urejal dokumentacijo na področju, ki se mi ga bo določilo.

Po prvih treh dneh opravljanja prakse je bila slika tega, kar bo na tej praksi še sledilo, veliko bolj jasna, navdušenje pa zato še toliko večje. Hvale je definitivno vreden kolektiv, saj je izredno spodbujajoč in res imam občutek, da mi vsi v organizaciji želijo, da si v tem mesecu nabereš čim več izkušenj in postavljam čim več vprašanj glede tematik, ki me zanimajo. Temu nasvetu sem nameraval tudi slediti in se tako vsaj malo spoznati z različnimi nalogami. Vsak dan na predstavništvu je bil po svoje drugačen, kar mi je bilo osebno odlično, hkrati pa se mi zdi, da sva se s kolegico praktikantko zelo hitro ujela pri načinu dela.

V naslednjih desetih dneh sem na organizaciji spoznal in doživel veliko različnih načinov dela, hkrati pa sem bil priča nekaterim »eventom«, ki se jih predstavništvo udeležuje ali pa tudi organizira. Da sem se lahko čim bolje seznanil z različnimi nalogami, ki jih imajo člani kolektiva, sem ob zaključku vnaprej danih nalog večkrat vprašal, ali lahko komu kako pomagam in če mi lahko razloži, kako narediti/pregledati/zabeležiti določeno stvar z njihovega področja. Tako sem se imel priložnost seznaniti z nekaterimi nalogami »social media« ekipe, administracije, in t. i. »political« ekipe. Piko na i vsemu naštetemu so dodali še »eventi«, pri katerih sem kot poslušalec izvedel ogromno informacij o EU projektih in kako se nekateri od njih izvajajo v Sloveniji. Če sem prej mislil, da Evropska komisija pokriva veliko različnih področij, so mi ti dogodki in naloge znotraj organizacije dale vedeti, da sem obseg Komisije še podcenjeval, vseeno pa sem navdušen, da sem lahko bil priča dogodkom, katerih vsebine bi rade volje poslušal ponovno.

Vir: Freepik

Univerza v Bergnu

Center za raziskave diskrecije in paternalizma (DIPA)

Domen Gril, mag. manag.

domen.Gril@uib.no

UiB Link: <https://www.uib.no/en/persons/Domen.Gril>

DIPA Link: <https://discretion.uib.no/people/staff/domen-gril/>

Raziskovalni asistent na Centru za raziskave diskrecije in paternalizma (Centre for Research on Discretion and Paternalism) Univerze v Bergnu, Norveška.

Diplomant FU, prejemnik fakultetne Prešernove nagrade, svečane listine UL in nagrade za najuspešnejšega diplomanta.

Na Univerzi v Ljubljani opravlja funkcije :
varuha študentov FU,
mentorja v procesu senčenja na delovnem mestu,
člana odbora Kluba alumnov FU.

Centre za raziskave diskrecije in paternalizma

Center za raziskave diskrecije in paternalizma (DIPA) je mednarodni raziskovalni inštitut na Univerzi v Bergnu (UiB) na Norveškem.

DIPA obravnava temeljne družboslovne teme s preučevanjem vladne uporabe moči nad njenimi državljani in upravičenosti državnih posegov v življenje ljudi. Raziskave so v veliki meri primerjalne med narodi, sistemi in posamezniki. Inštitut je interdisciplinaren in vključuje raziskovalce z vsega sveta ter številnih področij, vključno s politologijo, sociologijo, pravom, filozofijo, psihologijo in socialnim delom.

Raziskave temeljijo na večstopenjskih virih podatkov, ki zajemajo tudi odločevalce, zakone in predpise, sodbe sodišč ter državljane. Uporablja se vrsta raziskovalnih metod, npr. intervjuji, opazovanje, analiza besedil, anketne raziskave in anketne vinjete oziroma t. i. kognitivni intervjuji.

O organizaciji inštituta

Inštitut se nahaja na Oddelku za upravo in teorijo organizacije Univerze v Bergnu, avgusta pa se bo razvil v vladni oddelek. UiB je mednarodno usmerjena univerza in je uvrščena med najboljše univerze v nordijskih državah.

Trenutno ima DIPA dvanajst redno zaposlenih. Poleg tega pri projektih sodeluje več raziskovalcev s krajšim delovnim časom, ki se z inštitutom povezujejo prek različnih oblik sodelovanja tako na Norveškem kot tudi v mednarodnem prostoru. Vodi ga glavna raziskovalka in redna profesorica dr. Marit Skivenes, ki je hkrati ena izmed svetovno vodilnih raziskovalk s področja človekovih/otrokovih pravic in je med drugim prejela prestižna sredstva Evropskega raziskovalnega sveta (ERC) za utrjevanje samostojne raziskovalne poti (Consolidator Grant).

DIPA je povezan tudi z Inštitutom za pravo in družbeno transformacijo (UiB/CMI), Centrom odličnosti FAIR norveške poslovne šole (Norwegian Business School) in raziskovalno skupino Pravo, demokracija in blaginja zahodno norveške univerze uporabnih znanosti (Law, Democracy and Welfare, Western Norway University of Applied Science).

Področja proučevanja

Za boljše razumevanje odnosa med javnostjo in državo potrebujemo več znanja o načinu in opravičevanju uporabe pooblastil oblasti in načinu sprejemanja diskrecijskih odločitev. Državni posegi so pogosto utemeljeni s sklicevanjem na skupno dobro ali trditvami, da so določene storitve ali omejitve osebne svobode v najboljšem interesu posameznikov v družbi. Ustrezna vloga takšnega paternalističnega vedenja je osrednja tema v politični debati o odnosu med državo in njenimi državljani, pa tudi v številnih medčloveških odnosih, zlasti v odnosu med starši in njihovimi otroki.

Prenos pooblastil vlade na javne uradnike, da izvajajo diskrecijsko pravico, je ključnega pomena, saj je diskrecijsko odločanje lahko arbitrarno in tako izpodbija pravno državo in zakonito uporabo moči. Danes imamo še vedno dokaj malo znanja o teh pomembnih vprašanjih. S tem v mislih pa želi DIPA raziskati »črno luknjo« diskrecije v socialni državi.

Na področju varstva otrok ima vlada pristojnost, da s silo posega v zasebno življenje državljanov in odloča, kaj je v njihovem najboljšem interesu. Vsi ti primeri so različni, zato je potrebno diskrecijsko sklepanje. Z empiričnim pristopom k tem vprašanjem DIPA raziskuje otrokove pravice in sisteme zaščite otrok. Razumevanje, kako strokovnjaki v različnih državah odločajo o najboljšem interesu otroka, je bistveno za razumevanje mehanizmov diskrecije in paternalizma.

Knjižnica Fakultete za upravo je **visokošolska** knjižnica in **specializirani informacijsko-dokumentacijski center za področje javne uprave**. Njeno poslanstvo je, da študentom in zaposlenim na Univerzi v Ljubljani zagotavlja informacijske in knjižnične storitve s področij javne uprave, javnega sektorja, prava, ekonomije, menedžmenta idr. Skrbi za dostopnost svojih in tujih gradiv ter informacijskih virov. Organizacijsko se prilagaja Univerzi v Ljubljani ter se povezuje s knjižnicami njenih članic in sorodnimi organizacijami.

Temeljne **vrednote delovanja knjižnice** so spoštovanje načela splošne dostopnosti informacij, usmerjenost k uspešnemu zadovoljevanju informacijskih potreb in želja uporabnikov, kakovost knjižničnih storitev ter strokovnost in kompetentnost zaposlenih

V knjižnici sta zaposleni **dve bibliotekarki**, predstojnica knjižnice pa je mag. **Barbara Leskovšek**. Celoten knjižnični fond trenutno obsega **čez 21.000 enot** knjižničnega gradiva (knjige, zaključna dela, serijske publikacije), ki je na voljo v prostem pristopu. V knjižnici je na voljo **35 čitalniških mest, 4 računalniki in e-bralniki, predavalnica 9** v pritličju pa je namenjena **skupinskemu** učenju.

Storitve knjižnice so **rezervacija, izposoja, medknjižnična izposoja** gradiva. Izposoja gradiva je možna tudi prek **paketnikov Fakultete za upravo**. Zaposleni pomagajo pri iskanju zelenega gradiva in na željo izdelajo tudi tematske poizvedbe. V knjižnici je možno kupiti tiskane **učbenike** in drugo študijsko gradivo. Bibliotekarji skrbijo za **izdelavo bibliografij raziskovalcev**. V knjižnici potekajo srečanja **literarnega krožka**. V knjižnici se izvaja več vrst rednih ter izrednih **brezplačnih skupinskih izobraževanj** za študente naše fakultete in druge uporabnike. V študijskem letu 2021–2022 smo izvedli tečaje COBISS+/DiKUL (v slovenščini in angleščini), Izdelava seminarske naloge s citiranjem virov, Iskanje in vrednotenje virov ter Zotero – uporaba orodja za upravljanje z referencami. Na voljo je tudi individualno izobraževanje.

IZOBRAŽEVANJA V KNJIŽNICI

REDNI TEČAJI:

- Tečaj za **samostojno uporabo knjižnice (30 min) – 1-krat letno**

Namen tečaja je uporabnike seznaniti s pisano paletto storitev, ki jih nudi naša knjižnica. Uporabniki se naučijo samostojno poiskati gradivo na polici in v sistemu COBISS, ga rezervirati ter prevzeti v knjižnici ali v paketniku.

- Tečaj za uporabo **COBISS+/DiKUL, v slovenščini in angleščini (90 min) – 5-krat letno**

Tečajnike usposobimo za samostojno iskanje gradiva po COBISS+ in DiKUL (Digitalna knjižnica Univerze v Ljubljani). Tečajniki se naučijo uporabljati tudi Moj profil COBISS.

- Tečaj za **izdelavo raziskovalne naloge s citiranjem virov (90 min) – 5-krat letno**

Namen tečaja je usposobiti posameznike za samostojno pripravo raziskovalnega dela, npr. seminarske naloge ali zaključnega dela, največji poudarek pa je na citiranju virov in literature.

- Tečaj **iskanja in vrednotenja virov (90 min) – 2-krat letno**

Tečajniki se seznaniijo z relevantnimi elektronskimi viri, ki jih potrebujejo pri študiju ali pisanju raziskovalnega dela, ter z uporabo citatnih indeksov. Naučijo se iskati in vrednotiti vire.

- Tečaj uporabe **Zotera, orodja za upravljanje z referencami (90 min) – 2-krat letno**

ZOTERO je orodje, ki nam pomaga pri citiranju, zbiranju in organizaciji naših referenc, tj. virov, ki smo jih uporabili pri svojem raziskovalnem delu. Tečajniki se naučijo tudi, kako uporabljati Zotero v Wordu.

- **Individualno izobraževanje po meri**

Po dogovoru nudimo tudi individualna izobraževanja.

IZREDNI TEČAJI:

Izredne tečaje izvajamo po dogovoru s pedagogi.

SPLETNA UČILNICA:

Vsebina je v pripravi, aktivna bo na začetku novega študijskega leta.

**

Vir: Freepik

Na začetku študijskega leta objavimo katalog izobraževanj za tekoče študijsko leto. Termine tečajev razpišemo za vsak semester posebej, in sicer na začetku vsakega semestra. Posamezni tečaj izvedemo ob zadostnem številu prijavljenih (5). Tečaji potekajo prek Zooma ali v računalniški učilnici. Več informacij o tečajih najdete na [spletni strani](#) knjižnice.

Aktualni in napovedani dogodki na FU (EPSO in DSU)

EPSO priprave na Fakulteti za upravo - prvi in edini slovenski izobraževalni program, namenjen vsem, ki želite pomoč pri opravljanju vstopnih pogojev za delo v EU institucijah!

EPSO izpit je pogoj v postopku zaposlovanja kandidatov v institucijah in agencijah Evropske unije. Usposabljanja vam bodo pomagala razumeti metodologijo EPSO izpitov in vam omogočila vsebinsko in časovno obvladovanje različnih oblik testov, ki so na podlagi posebne metodologije razviti za ocenjevanje kompetenc za zaposlitev v EU institucijah. EPSO priprave bodo potekale v slovenskem in angleškem jeziku.

Usposabljanja bodo vodena s strani domačih kot tudi gostujočih predavateljev, ki so EPSO izpit že opravili.

JESENSKI TERMINI USPOSABLJANJ ZA RAČUNALNIŠKO PODPRTE TESTE:

- sobota in nedelja, **22. in 23. oktober 2022**
- sobota in nedelja, **26. in 27. november 2022**

Več na www.fu.uni-lj.si/epso-priprave/

DNEVI SLOVENSKE UPRAVE 2022

KDAJ: 29. in 30. septembra 2022

KJE: Portorož, LifeClass Hotels&Spa, kongresni center v Hotelu Slovenija

TEMA: Izzivi sodobne javne uprave v praksi

PRIJAVA: preko spletne strani www.sic.si do 23. 9. 2022

CENA DOGODKA ZA ŠTUDENTE: 150,00 eur + ddv

Dnevi slovenske uprave so tradicionalna in največja slovenska konferenca na področju javne uprave. Konferenca bo potekala v obliki okroglih miz in strukturiranih pogovorov, ki bodo tematsko vezani na ekonomske, organizacijske, upravne, pravne in informacijske vidike delovanja javne uprave.

V želji, da teme približamo potrebam zaposlenih v javni upravi, smo na Fakulteti za upravo na podlagi poziva zbirali predloge tem, o katerih bi želeli poslušalci razpravljati in spoznati nove poglede na izzive v praksi. Na dvodnevni konferenci bodo priznani strokovnjaki iz prakse obravnavali aktualna vprašanja, udeleženci pa boste imeli možnost, da jim zastavite vprašanje oz. izpostavite dilemo, s katero se soočate pri svojem študiju oz. delu.

Za vse podrobnejše informacije lahko pišete na e-naslov dsu@fu.uni-lj.si oz. nas pokličete na telefonsko številko 01 580 55 90.

Podrobnejši program in prijava na: www.sic.si

